نوسین لەپێناو جیهانە گەورەکە، کە خۆتیت.. ئیمان یادەوەر

مروق کاتێک (گەورە) دەبێت، کاتێک گەیشتە قۆناغێک کە بۆی گرینگ نەبوو ئەوەیتر چییە و ئەویتر لە کوێیایە؟ ئەوکاتە بە تەنها ڕێگەی خۆی و سەری خۆی دەگرێت و ڕێگەی جیاوازە. وە باکیشی نییە لەو ڕێگەیە کە لە گەڕیەتی هەر بە تەنهاش دەڕوات، ڕێگەی ئەدەبیاتیش هەر وەکوو ڕێگەی عیرفانییەت وەهایە ڕێگەیەکی کەمڕێگەرانییە و و تاککگەرایە. ئەوانەی ئەستا بەناوکەوتوون بەشێکیان ڕەنگە خاوەنی کتێبیش بن. بەشێکیان ئەو عوگدەیان وەک گرێیەکی دەروونی لە ناویاندا ماوە بە ئەوەی بیسەلمێنن بوونیان هەیەو شاعیرن دەبێت لە وەیتر باشتربن، یان لە شاعیری ناوچەکەی خۆی باشتر بێت.

بۆ ئەوەی بیسەلمێنێت کە هێشتا بەردەوامەو هێشتا دەنووسێت هێشتا باش ئەنووسێت. چونکە متمانەو بڕوای بەخۆی و نوسینەکانی نییە بەردەوام ئەچێتەوە بەردەم ئەم پێشبڕکێ و لێژنە و تاقیکردنەوەی بەرهەمەکانی تا پێی بڵێن بەڵێ تۆ شاعیریت، ئەمەیش لە ئوعدەی بچووکی ئینسانەوە دەست پێدەکات، وە بەداخەوە ڤیستیڤاڵەکانیش بەشێکی زۆریان سەرباری کەمێک (سوود) وەکوو ئەو دۆخە ئەدەبی و ژینگە ئاشنایەتییەی نوسەران و دەرخستنی دەنگی جیاوازو نوێ و سەرەتا بۆ ناساندنیان، زیان-ێکی زۆریشی گەیاندوە کە کوشتنی دەنگی جددیە کە دەکرا گەر ڤیستیڤاڵ و خەڵاتی ساختەو مەلملانێ و گروپگەرایی نەبایە ئینسان و نوسەری زۆر جوانیان لێ دەربچووبایە، ئەوانەشی ئەستا هەمیشە دوبارەو دوبارە بەشداری دەکەنەوە بەگومان لە ژێرناوی وەهمی کەسایەتی گەورەی خۆیان کە پێیانوایە کەسانی گەورەن، ڕەنگە تەنیا کەمێک خەڵکی سادە خوێنەر پەسەندیان بێت، ئەگینا لەبەر مەئنای کایە ڕەخنەیی و ئەدەبییەکە ئەسڵەن هەر ناوێکیشیان نییە و ئاوڕێکیشیان لێ نادرێتەوە.

هەر بۆیە هەست بەو کەمی و نەقسەدەکەن و هێشتا پێیان وایە دەبێت شتێک بکەن تا ببن بە ناو.

بەڵام لەڕاستیا هەر ڕێیەکیتر هەبێت لەڕاستیا ئەمە ڕێگا دروستەکە نییە.

هیوادارم هەموو ئەوانە ڕۆژێک ڕێگە ڕاستەقینەکەی خۆیان بدۆزنەوە، چونکە لەڕاستیا نووسین لەپێناو خودی خۆتایە، وە لەپێناو ئەو باوەڕەو ئەو ئاسوودەییەیە کە دەروونی خۆت درووستی دەکات، وە لەپێناو ئەو ململانێیەشدایە کە تۆ پێت وایە هیچ شتێکیتر یەکلایی

ناکاتەوە، [نووسین] نەبێت.
وە دواجاریش هەموو مرۆڤێک لە نێو ناخی خۆیدا پێویستی بە ئەشقێکی گەورە هەیە کە بۆی بنوسـێت، کە ئەم ئەشقەش دونیـای دەرەوەو خوێندنەوەش دروستی ناکات لەڕاستیا، بەڵکوو پاکێتییەک درووستی دەکات کە کۆمەڵێک موفرەداتی پارچە بچوک بچوک دروستی دەکات کە لەکۆتایی ئەو مرۆڤە گەورەیە دروست دەکات پێوستی بە ڤیستقاڵ و تاقیکاری دەقەکانی خۆی نییە و بەبێدەنگی سەرقالەی پڕۆژە نوسین و خوێندنەوە داهێنان و بەشە تایبەتەکانی ژیانی خۆی دەبێت.
نوسین جۆرێکە لە زادەی سرووشت تێتدا نەبوو دونیا دروستی ناکات، ئەو هەموو کێشە گەورەیە بەرۆکی مرۆڤی سەردەمی گرتووە، ئەوەندە گەورەن کە مرۆڤ ناپەرژێتە سەر ڕەگەزگەرایش ئیستاتیکا ئێسته لە ئـازاردایە، بۆیە ئـاوەدانەوە لە کۆی مرۆڤـایەتی ئاگـایی تۆ و شیعریشت دەوڵەمەند دەکات.
ئەفسانەیەک هەیە دەڵێت: یەکەم ئەستێرە لە لێواری تەقینەوە دابوو خەمـی دەخـوارد کە نـامێنێت بەڵـام دواتـر کە ورد بـوو، بـوو بە هەزارەها ئەستێرە، ئەمە بە شیعرو نوسینیش بەو شێوەیەیە بە ئەوەی گەورەییت بتەقێتەوە، هەزو پرسیارو زیندووی نوسینەکانت لەجانتای بێدەنگیدا بەخۆی بەدەنگییەک دەبێت پڕ بە هاوارو قسەکردن.
ئەو هەموو ستۆری و پۆست و فەیسبووکچییەی بنووسان، دەلالەتن بە ڕازی نەبـوون بەو شـوێنەی تێـیدان، بە ونبـوونی ڕاسـتەقینەی جەنگەکەیـان، گەمەکـردنە هەمیشە لەسـەر پێتـی جوڵـاودا، قەرەبـووکردنەوەیە بە بەتـاڵیی و لاوازی بەرهەم و دەقەکانیـان. تۆ سەیری ئەو هەموو واعیزو بانگەشەکارە نابینیت؟ هەریەکەو هێڵێک ڕێگەی کێشاوە بەڕەنگێک و دەیەوێت سەرتاپای ڕێگەکانیتر بەتەوە سەرو بە جۆرێک هیچ ڕەنگێکیتر نەبینیت، نەچییەوە سەر ڕێگەیەک کە سەرەداوی ڕێگەکەی خۆی نییە… چەند ناشرینە مرۆڤ لە بەرزی ئیگۆو نائاگاییدا خۆی لێ ببێت بەهەموو شتێک تەنیا (خۆی نەبێت).
ڕۆشنبیری بە زۆربوو، مرۆڤ نزم و ناشرین ئەکات. ئەبێت خەون بێت پلان بێت پڕۆژە بێت، گەر وانەبوو دەبێت دایم بەدوای ئەوانیتردا شەققەی کۆمێنت و دەستخۆشیت بێت، هەرشتێک ڕەگێکی لەناخی خۆتا نەبێت لە ناخی ئەویتردا ناتوانێت گەشە بکات (گوڵ) بەبا ئەشنێتەوە بەڵام (خۆراک) هۆکاری گەشەی ئەو ڕەگەیە کە لە خاکدایە.
کاتێ بە تەمەنێک نوسین و چەند دیوانێکی چاپکراوەوە هێشتا هەڵپەی هەمـوو پێشبڕکێیەک دەکەی تـا خۆ بخەیتەوە بەر چـاوان، بە ئـاشکرا ئەوە ئیسپات دەکەی کە هەموو ئەوەی کردووتە شیاوی بینین نییە!
ڕەهەندی سایکۆلۆجی بە شاگەشکەبوونی بە وەرگرتنی خەڵات، هیچ نییە لە دەرخەری ئەو ڕاستییەی کە بۆشاییەکی قوڵی هەستکردن بە کەمی

هەیە و دەتەوێ بە وردە دەستکەوت ئەم بۆشاییە پڕ بکەیتەوە، بەس خراپ ئەوەیە کە ئەمە خۆخەڵەتاندنە، چون هەمیشە ئەو بۆشاییە بەو هەڵپە و هەیەجانە گەورەتر و گەورەتر دەبێ..

بەڕێز ئەحمەد هەردی ڕەحمەتی دیوانێکی کەم و پوختی نزیک بە ٣٠ شیعری هەبوو، بەس چون بە ڕاستی وشە و واژەی هەڕاج نەکردبوو، کەس نییە کڵاوی ڕێز و شیعریییەت بۆ دیوانەکەی هەردی نەهێنێتە خوارەوە، کەچی خەڵک هەیە بنە فەردەیەک دیوانی نوسیووە و کەچی بە بەشداری پێشبکڕێکانی تازە شاعیران و بردنەوەی خەڵات دەیەوێ کڵاومان بکاتە سەر کە براوەی شیعرە!

ڕاستی بە نسبەت منەوە هەموو ئەم دۆخە بۆنی نا ئەمنی تاکەکەسی لێ دێت. وەک ئەوە وایە شاعیرەکەمان بڵێ: "هەی سەیرم بکەن، ئێوە بزانن کە لە بنەڕەتدا من شتە گەورەکەی داهاتووم، بەڵام بە جۆرێک، هێشتا خۆم باش دەزانم شیاوی بەزەییم!

ئەم نوسەرە گرگنانە چونکە هەمیشە لە ئەنجامی ئەو ئیگۆیە بەرزەو دروستکردنی ئەو وەهمە گەورەبونەی کەسایەتیان کاریان کردوە، وەک م□□□ گ□ش□ی□ک هەر سەریان لەنێو بوارەکەیان خۆیان چەقاندوەو چەقاندوە ناتوانن تۆزێک سەربەرزبکەنەوە مەعریفەی گشتی ببینن، یەکێک لە (وانەکانی فرۆید بۆ ژیان) لە وەرگێڕانی. وەلید عومەر ئەوەیە(چۆن مر□ق ل□پێناو گەیشتن بە سەلامەتی دەرونی بێگومان دەبێت گەشە بەتموحی ئەفراندنێکی زیاتر لەخۆیدا بدات. بەڵام بەهەمان شێوە دەبێت ئەو واقیعەش قەبوڵبکات کە هەرچەندە تابلۆکانی، شیعرەکانی، داڕشتەی موزیکەکانی، یان تاقیکردنەوە زانستییەکانی، باڵاو درەوشاوەبن، هەرچەندە دەموچاوی جوانبێت و لە مانگ بچێت، هەرچەندە جزدانەکەی پڕتر بێت …تد ئەوا هەمیشە کەسێک هەیە و لە ئێمە زیاتری هەیە. فرۆید تێگەیشت کاتێک مر□ق ب□ر نوسەرە مەزنەکانی وەک (ڕوودیارد)و(کیپلینگ)و(مارتن تواین)و(ئەمین زۆلا) … دەکەوێت بییەوێت یان نا، لەبەرانبەر گەورەییاندا هەست بە بچوکی دەکات. بەدەر لەوەش دەبێت ئەو هەقیقەتە پشتڕاست بکەینەوە که تەنانەت لە ولیام شکسپیریش باشتر بنووسین، یان لە داڤینچی جوانتر وێنە بکێشین … دیسان جگە لە کۆمەڵێک بونەوەری ڕاگوزەرو فانی، هیچیتر نیین، کۆمەڵێک گەردوغوبار لە پانتایی کاکێشانێکدا کەسات بەسات دەکشێت.

کۆپەرنیکۆس و داروین و بەتایبەتیش فرۆید، دەتوانن یارمەتیمان بدەن تا بەسەر غروری نابەجێ و خۆ بە(خوا) زانینی خۆماندا زاڵ بین. یارمەتیماندەدەن بێ بایەخی و ناچیزبوونی خۆمان بەرامبەر جیهان قەبووڵ بکەین، بەم کارەش دەرفەتمان بۆ دەلوێت لە ژیاندا زیاتر چ□□ژ لە خاکی بوون وەربگرین. بیر لە بەکامگەیشتنی

واقیعانەتر بکەینەوە و دەرهەق بە ناکامبوونەکانی خۆمان توشی وەهم و وڕێنە نەیەین.

ئیمان یادەوەر

سۆسیۆلۆژیای ژیانی ڕۆژانە؛ کێشە بچووکەکان کۆمەڵگەیەکی هیلاک دروست دەکەن.. وریا مەعروف

بە تێگەیشتن لە ڕاستییەکانی کۆمەڵگایەک یان کاتێك باس لە شوناس و پێناسەی کۆمەڵگایەک دەکرێت، بیرمان دەچێتە سەر دەستوور، وتاری سەرکردەکان، یان ئامارە فەرمییەکان کە لە کۆڕ و کۆبوونەوە نێودەوڵەتییەکاندا دەخرێنە ڕوو. ئەم ئاوێنانە بە ئەنقەست ڕەنگکراون یان ڕێکخراون بۆ ئەوەی وێنەیەکی خوازراو لە واقیعەکە پێشان بدەن. بەڵام، ئەگەر بەدوای گوزارشتی ڕاستەقینە و بێ دەستکاریکراوی کۆمەڵگایەکدا بگەڕێین، دەبێت سەیری شوێنێکی جیاواز بکەین، “ژیانی ڕۆژانە مانیفێستی ڕاستەقینەی کۆمەڵگەیە”، لە ناو چوارچێوەی ئەو ڕووداوانەدا حەشاردراوە کە لە سەرەتای بەیانییەوە تا درەنگانی شەو ڕوودەدەن؛ لەو کێشانەدا کە بە ‘بچووک’ و ‘لاوەکی’ لە قەڵەم دەدرێن.
ئەم وردەکارییانە لەخۆگری چاڵ و قوڕاوەکانی سەر شەقامێک، لە قەرەباڵغیی بێ پلانی ترافیکێک، لە شێوازی مامەڵەی فەرمانبەرێکی حکومی، یان لەو سزادانە دەروونییەی کە هاووڵاتی تووشی دەبێت کاتێک لە نەخۆشخانەیەکی فەرمی بە دوای مافێکی سەرەتاییدا دەگەڕێت یاخود لەگەڵ بارینی هەر بارانێك لافاو دروست دەبێت و خەڵك ژیان گوزەرانی دەکەوێتە مەترسییەوە. ئەم خاڵە پەراوێزییانە، کە زۆرجار بە هۆکاری کاتی و ئاسایی لەقەڵەم دەدرێن، لە ڕاستیدا کۆکراوەی عەقڵییەتی حوکمڕانی و کەلتووری هاووڵاتیبوون نیشان دەدەن. لەم وتارەدا هەوڵ دەدەین ئەم کێشانە لە پەراوێزەوە بهێنینە ناوەندی

باسەکە وەک مۆنۆمێنتی ژیان لێیان بڕوانین.

هیچ کێشەیەکی ڕۆژانە بێ مانا و سادە نییە. کێشەیەکی وەک نەبوونی کارەبا بۆ چەند کاتژمێرێک لە ڕۆژدا تەنها کێشەی نەبوونی سووتەمەنی نییە، بەڵکو گوزارشتە لە لاوازیی ئیدارە، لە نەبوونی پلانی درێژخایەن، و لە لەدەستدانی متمانەی گشتی بە حکومەت.

ئەو کاتەی هاووڵاتییەکی ئاسایی ڕۆژانە کات و وزەی خۆی لە نێو بیرۆکراسییەتی ئاڵۆز و ڕەوایی نادادپەروەرانەدا بەفیڕۆ دەدات بۆ بەدەستهێنانی مافێکی سەرەتایی، ئەمە نیشانەیەکە بۆ سیستەمێکی گەورە کە بەهای بۆ کات و گەورەیی هاووڵاتی و تاک نەماوە. ئەمە هەستی بێ دەسەڵاتی و بێ نرخبوونی لە ناو ناخی هاووڵاتی دەچەسپێنێت. ترافیک، وەک سیمبولی نادابینکاری یان کەمتەرخەمی؛ کاتێک شەقامەکان قەرەباڵغ و ڕێگاوبانەکان پڕن لە چاڵ، ئەمە تەنیا کێشەیەکی هاتوچۆ نییە. بەڵکو لە ڕوانگەیەکی فراوانتردا، نیشانەیەکە بۆ سیستەمێکی پلاندانەریی شاریی شکستخواردوو، و ئارگۆمێنتەکە بۆ ئەوەی کە ژمارەیەکی زۆری دانیشتووان ناچارن پشت بە ئۆتۆمبێلی تایبەت ببەستن لەبەر نەبوونی هۆکاری گواستنەوەی گشتیی شایستە. مانیفێستی ڕاستەقینەی ژێرخانی وڵات لەم خاڵانەدا دەردەکەوێت، نەک لە پڕۆژە زەبەلاحە ڕاگەیەندراوەکاندا.

کێشەکانی ڕۆژانە تەنیا کاریگەریی مادی و خزمەتگوزارییان نییە؛ بەشێکی گەورە لە قوربانییەکان لایەنی دەروونی و سۆزداریی تاکەکان دەگرێتەوە. کۆمەڵگایەک کە تێیدا تاکەکەس لە سەرەتای بەیانییەوە تا ئێوارە سەرقاڵی جەنگێکی بچووک بێت لەگەڵ ژینگەکەی، ناتوانێت گەشە بکات یان داهێنەر بێت. ئەم جەنگە بچووکە ڕۆژانەیە، وزە و توانای بیرکردنەوەی مرۆڤ دەخوات.

کاتێک هاووڵاتی ناچارە کاتژمێرێک لە قەرەباڵغیدا بەسەر بەرێت، کاتێک بە هێنانەوەی بوتڵێک غاز یان پارچەیەک نان پێویستە چەند شوێن بگەڕێت، یان کاتێک بەردەوام ترسی لەدەستدانی کارەکەی و داهاتی هەیە، ئەوا لە قۆناغی بیرکردنەوەی “گەشەسەندن” و “داهێنان” دەگوازرێتەوە بۆ قۆناغی “مانەوە لە ژیان” .

کێشەکان وردە وردە دەبنە ماندوێتییەکی گشتیی دەروونی، تاک لە ئەنجامی ئەم فشارانە دەبێتە کەسێکی نا ئارام، تووڕە، و کەمتر متمانەی بە دەوروبەر دەمێنێت. ئەم تێکچوونە دەروونییە گشتییە، دواتر ڕەنگ دەداتەوە لە مامەڵەی نێوان خەڵک، لە ڕێزنەگرتنی یاسا، و لە زیادبوونی توندوتیژیی کۆمەڵایەتی. بە واتایەکی دیکە، کێشەی نەبوونی ئارامی لە چوارچێوەی سیستەمی ئیداری و خزمەتگوزاریدا، دەبێتە کێشەیەکی گەورەی ئەخلاقی و کەلتووریی لە ناو کۆمەڵگادا.

لە ژینگەیەکی لەم شێوەیەدا، مرۆڤ بیر لە ڕاهێنانی منداڵەکەی بە

ژیانی باشتر ناکاتەوە، بەڵکو بیر لە دابینکردنی پێداویستییە سەرەتاییەکانی ڕۆژانی داهاتوو دەکاتەوە. ئەمە ڕۆحیەتی ئومێد و ئیرادەی دروستکردنی داهاتوو دەکوژێت. کاتێک سەفەری ژیان دەبێتە زنجیرەیەک لە گیروگرفت، ئەوا مانیفێستێکە بە دەنگی بەرز ڕایدەگەیەنێت کە "لێرە کات بەهادار نییە، و ژیان تەنها هەوڵدانە بۆ ڕزگاربوون."

یەکێک لە خەسارە کوشندەکانی ئەم کێشە ڕۆژانەیە ئەوەیە کە کۆمەڵگە فێر بووە چۆن لەگەڵیاندا بژی، بەڵام فێر نەبووە چۆن چارەسەریان بکات. لەبری دۆزینەوەی چارەسەری ڕیشەیی و درێژخایەن بۆ چاڵی سەر شەقام، هاووڵاتی فێر دەبێت کە دەبێت ڕێگاکە بگۆڕێت. لەبری چاککردنی سیستەمی تەندروستی گشتی، هاووڵاتی هەوڵ دەدات بە واسیتە و پەیوەندییە تایبەتەکان کارەکەی ڕایی بکات.

ئەمە دەبێتە هۆی گەشەکردنی کەلتووری خێرا و ڕزگاربوون، کە تێیدا متمانە بە دامەزراوە فەرمییەکان نامێنێت و متمانە بە پەیوەندیی و لایەنە کەسییەکان جێگەی دەگرێتەوە. ئەم شێوازی کارکردنە، کە تێیدا "ڕێکخستنی کارەکان" جێگەی "جێبەجێکردنی یاسا" دەگرێتەوە، دەبێتە پێکهاتەی نوێی مانیفێستی کۆمەڵگە. ئەو مانیفێستە بە دەنگی نزم دەڵێت: "لێرە سیستەمێک نییە، تەنیا پەیوەندییەکان هەن."

کاتێک کێشەکانی ڕۆژانە بەم شێوەیە چارەسەر دەکرێن، هاووڵاتی لە لایەکی دیکەوە ئارامییەکی ساختە بەدەست دەهێنێت. ئەو بەوە ئارام دەبێت چونکە فێر بووە قبوڵی بکات. ئەو ئارامییە دەروونییە لە ئەنجامی بێ هیوایی و قبوڵکردنی شکستەوە دێت. بەمجۆرە، زەحمەت دەبێت گۆڕانکاریی ڕیشەیی بکرێت، چونکە کۆمەڵگە کەوتووەتە نێو چوارچێوەی "شکستی خۆ ڕێکخستن" کە تێیدا تاکەکان لەبری داوای گۆڕانکاری، داوای دەرچەی تایبەت دەکەن.

کێشەکانی ژیانی ڕۆژانە تەنها پاشکۆیەک نین بۆ چیرۆکە گەورەکان؛ ئەوان خۆیان چیرۆکی سەرەکین. ئەوان نیشانەی ڕاستەوخۆ و بێ گومانن بۆ شوناسی کەلتووری، ئیداری و دەروونیی کۆمەڵگەیەک. هەتا ئەو کاتەی دان بەوەدا نەنێین کە چاڵێکی سەر شەقام، نەبوونی خزمەتگوزاریی سەرەتایی، یان مامەڵەیەکی خراپ لە دامەزراوەیەکدا تەنها کێشەیەکی کاتی نییە، بەڵکو نیشانەی شکست و بێباکی گشتییە، هیچ گۆڕانکارییەکی ڕاستەقینە ڕوو نادات.

چارەسەری گەورە لە چاکسازیی وردەکارییە بچووکەکانەوە دەست پێ دەکات. گۆڕینی مانیفێستی کۆمەڵگە، بە گۆڕینی مامەڵە ڕۆژانەییەکان دەست پێ دەکات. پێویستە لەبری ئەوەی چاومان بە دروشمە قەبەکانی سەر تەلەفزیۆن بکەوێت، سەرنج بدەینە سەر چاڵ و کێشەکانی ژیانی ڕۆژانەی خۆمان؛ چونکە تەنها ئەوەیە کە ڕاستییەکان بەبێ دەستکاری

نیشان دەدرێن.

چۆن مانیفێستەکە دەگ□□ی□ن؟ ژیانی ڕۆژانە مانیفێستی کۆمەڵگەی ئێمەیە، بەڵام ئەمە بە واتای ئەوە نایەت کە مانیفێستێکی نەگۆڕ□یان چارەنووسێکی حەتمییە. گۆڕینی وێنە گەورەکە لەو خاڵە بچووکانەوە دەست پێ دەکات کە هەموومان تێیدا بەشدارین. ئەگەر کێشەی نەبوونی ڕێکخستن لە ناوەندێکی حکومیدا دەربڕی شکستی ئیداری بێت، ئەوا ڕەفتاری تاکەکەسی ئێمەش لە ڕێزگرتن لە یاسا بچووکەکاندا، وەک (دانەنانی زبڵ لە شوێنی تایبەت، یان نەفەوتاندنی کاتی کەسانی تر)، ڕاستەوخۆ دەبێتە بەشێک لە پێکهێنانی ئەم مانیفێستە.

بۆ ئەوەی مانیفێستی کۆمەڵگە لە "دەقی شکست"ەوە بگۆڕین بۆ "دەقی بەڕێوەبردن"، پێویستمان بە دوو هەنگاوی سەرەکییە کە دەبێت لەسەر هەردوو ئاستی دەسەڵات و تاک جێبەجێ بکرێن:

1. داواکاری لە خوارەوە بۆ سەرەوە و بەرپرسیارێتیی فەرمی: دەبێت دەسەڵاتداران لە جیاتی خەرجکردنی وزە بۆ پڕۆژەی گەورەی نمایشی، تەرکیز بکەنە سەر چاکسازیی ڕۆژانە. واتا، چارەسەرکردنی ڕیشەیی کێشە خزمەتگوزارییەکان (ئاو، ئاوەڕۆ، کارەبا، چاڵ و قوڕاو)، بەڵگەیە لەسەر بوونی ئیدارەیەکی تەندروست. هاووڵاتیش دەبێت لە بری قبووڵکردنی "چارەسەری خێرا" (وەک واسیتە و پەیوەندی)، داوای چاکسازیی سیستەمیی بکات بۆ کێشە ڕۆژانەییەکان، چونکە ئەمە مافێکی بنچینەییە.
2. پابەندبوونی تاکەکەسی و ئەخڵاقی پیشەیی: هەر یەکێک لە ئێمە لە نێو بازنەی کار و ژیانی خۆیدا (مامۆستا، شوفێر، کارمەند، کاسبکار..هتد) دەبێت نوێنەرایەتی باشترینی سیستەمەکە بکات. مانیفێستی نوێ بە یەک تاک دەست پێ دەکات کە بەشە زۆر و قورسەکەی کارەکەی بە دروستی و ئەخلاقی جێبەجێ دەکات، بێ گوێدانە کەمتەرخەمییەکانی دەورو بەری. کاتێک کارمەندێک بە پەرۆشەوە کارەکانی هاووڵاتی ڕایی دەکات، ئەوا بە کردار، مانای نوێ دەدات بە مانیفێستەکە.

با چیتر بە چاوی تەنها "گرفت" سەیری کێشە ڕۆژانەییەکان نەکەین، بەڵکو وەکوو دەرفەتێک بۆ چاکسازیی ڕاستەقینە لێیان بڕوانین. چونکە ئایندەی گەش، لەو کاتەوە دەست پێ دەکات کە بڕیار دەدەین ژیانی ڕۆژانەمان بکەینە شایستەیترین ڕوخساری کۆمەڵگەکەمان و بەخشینی شوناسێکی جوان پێی.

هەڵبژاردنی پەرلەمانی عێراق، هەڵوێستی چینە کۆمەڵایەتییەکان و حزبەکان.. گفتوگۆ لەگەڵ موئەیەد ئەحمەد

هەڵبژاردنی پەرلەمانی عێراق، هەڵوێستی چینە کۆمەڵایەتییەکان و حزبەکان، وە چەند سەرنجێکی ڕەخنەگرانە لە تاکتیکی بەشداری هەردوو حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق و کوردستان

گفتوگۆی هەردوو ڕۆژنامەی (ڕەوت) و (الغد الاشتراکی) لەگەڵ (موئەیەد ئەحمەد)

ڕوونکردنەوە: ئەمەی خوارەوە گفتوگۆی هەردوو ڕۆژنامەی (ڕەوت) و (الغد الاشتراکی)یە لەگەڵ هاوڕێ (موئەیەد ئەحمەد) هاوئاهەنگکاری گشتی کۆمیتەی ناوەندی (ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق) دەربارەی هەڵبژاردنی ئەم دوایەی پەرلەمانی عێراق کە لە (١١)ی تشرینی دووەم/نۆڤەمبەری (٢٠٢٥) بەڕێوەچوو. ئەم چاوپێکەوتنە لە ڕێگەی هاوڕێ (عەبدوڵا ساڵح)ەوە بە عەرەبی ئەنجامدراوە و پاشان وەرگێڕدراوەتە سەر کوردی.

عەبدوڵا ساڵح: ئەم هەڵبژاردنە پەرلەمانییەی لەم دوایانەدا لە عێراق ئەنجامدرا چۆن هەڵدەسەنگێنن؟ ئایا ئەنجامەکان و ڕێژەی بەشداری دەنگدەران ئاماژەن بۆ هیچ گۆڕانکارییەکی جددی لە هاوسەنگی هێز لە نێوان حزبە بۆرژوازییە ئیسلامی و قەومییەکان کە ڕژێمی سیاسی عێراقیان لێ پێکهاتووە؟

موئەیەد ئەحمەد: لە دوای هەڵبژاردنی پەرلەمانی عێراق کە لە (١١-١١-٢٠٢٥) بەڕێوەچوو، هیچ گۆڕانکارییەکی بەرچاو نەهاتەتەدی نە لە ڕێژەی ئەو هێزە سەرەکییانەی کە ڕژێمی فەرمانڕەوای ئێستای عێراقیان پێکهێناوە وە نە لە دابەشکاری پشکپشکێنەی کورسییە پەرلەمانییەکانی ڕەوتی ئیسلامی سیاسی شیعە و ڕەوتە ناسیۆنالیستەکانی عەرەبی و کوردیدا، هەرچەندە ژمارەی کورسیی حزبەکانی چوارچێوەی هەماهەنگی، بە تایبەتی کورسییەکانی حزبە

میلیشیایەکانی ڕەوتی ئیسلامی سیاسی شیعە، زیادی کردووە لە هەڵبژاردنی ئەمساڵدا بە بەراورد بە هەڵبژاردنی ساڵی (٢٠٢١).
هەروەها، ئەنجامەکانی هەڵبژاردن هیچ گۆڕانکارییەکی جددی لە بەرژەوەندی هێزە بۆرژوا ناسیۆنالیست و نیولیبراڵەکانی عێراقیش نەهێنایە ئاراوە کە لە بنەڕەتدا هاوپەیمانی ئەمریکا و هاوپەیمانی هاوپەیمانەکانی ئەمریکان لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، بەڵکو بە پێچەوانەی چاوەڕوانی ئەو هێزانە، چنگ و چەپۆکی ڕەوتی ئیسلامی سیاسی شیعە بە سەر ئەم ڕژێمەدا هێندەی تر توند بووە، لانیکەم لە ڕووی کورسییەکانی پەرلەمان و لە ڕووی پێکهێنانی حکومەتی داهاتووەوە.
سەبارەت بە ڕێژەی بەشداریکردنی دەنگدەران یان ڕێژەی بایکۆت، ئەو ئامارانەی لە لایەن کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانەوە پێشکەش دەکرێن، ورد و دروست نین. بە پێچەوانەی بانگەشەکانی ئەم کۆمسیۆنە، ڕێژەی بەشداریکردن بە شێوەیەکی بەرچاو کەمترە لەو پەنجا و پێنج لە سەدایە (٥٥٪)ی کە بە فەرمی ڕاگەیەندراوە. ئەمەش چونکە کۆمسیۆن ئەم ڕێژەیەی لەسەر بنەمای کۆی ژمارەی ئەوانەی مافی دەنگدانیان هەیە کە سی (٣٠) ملیۆنە هەژمار نەکردووە، بەڵکو لەسەر بنەمای (٢١) ملیۆن دەنگدەر کە بە فەرمی تۆمارکراون، جگە لەوەش، کۆمیسیۆن هیچ حیسابێکی نەکردووە بە دەنگی ژمارەیەکی زۆر لە دەنگدەرانی ڕاستەقینە کە لە ژێر فشاردا دەنگیان داوە، بەڵام لە ڕاستیدا بایکۆتیان کردوە، ئەمەش لە ڕێگای (دەنگ سوتاندن)ەوە واتە بەهۆی دەنگدان بە زیاتر لە بەربژێرێک کە ئەمە پێچەوانەی ڕێوڕەسمی پرۆسەی دەنگدانەکەیە.
جگە لەوانەی لە سەرەوە باسکران، سیمای هەڵبژاردنەکە بریتی بوو لە کڕینی دەنگی دەنگدەران و تەنانەت کڕین و فرۆشتنی کارتی دەنگدان بە شێوەیەکی بەربڵاو و بێ وێنە، لەگەڵ دەنگدانی خێڵەکیانە و هۆزگەری و پشتبەستن بە پەیوەندی خێڵەکی و بەرتیلدان بە شێخی خێڵ و هۆزەکان و مەحسوبیەت و پڕوپاگەندە لەسەر بنەمای تائیفەچییەتی و قەومگەرایی و بابەتی تری لەم چەشنە کە نەپەرستانە سەروو سیاسی و نامەدەنیانە، و هەموو ئەمانە بە شێوەیەکی ڕوون و ئاشکرا ئەنجام دران. ئەمە سەرباری حاڵەتی ساختەکاری لە دەنگدان و ناچارکردنی ئەندامانی هێزە چەکدارەکان و میلیشیاکان و هێزە سەرکوتگەرە ئەمنییەکانی حکومەت و فەرمانبەرانی تر لە هەندێک دامەزراوەی حکومەتدا، کە وەک هەمیشە ناچاربوون دەنگ بەو حزبانە بدەن کە ئەو دامەزراوانەیان کۆنترۆڵکردووە.
یەکێک لە تایبەتمەندییە سەرەکییەکانی هەڵبژاردنی ساڵی (٢٠٢٥)ی عێراق، هەژموونی ئاشکرای ئێلیگارشی دارایی بوو بەسەریدا، واتە

سەرمایەدارە ملیاردێرەکانی بە [illegible] سیاسی کە لە هەناوی ئەم هێزە دەسەڵاتدارانەی زاڵن بەسەر ئەم هەڵبژاردنەدا سەریاندەرهێناوە و کۆنترۆڵی ئەنجامەکانی دەکەن. هەر ئەم ئۆلیگارشیە دارایی و دەستە و تاقمە سیاسیەشە کە کۆنترۆڵی چارەنووسی جەماوەریان کردووە لە عێراق و سامانی کۆمەڵگە دەماشنەوە و دووبارە دەسەڵاتەکەیان بە ڕێگەی جۆراوجۆر بەرهەم دەهێننەوە، لەوانەش ئەم هەڵبژاردنە کە بە یەکێک لە گەندەڵترین و ساختەترین هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی عێراق دادەنرێت.

هەر بۆیە، سەرەڕای بانگەشەی دەسەڵات و ئەوانەی تەپڵ بە هەڵبژاردن لێدەدن، زەرینەی جەماوەری چینی کرێکار و زەحمەتکێشان و گەنجانی پرۆلیتاری بە شێوەیەکی بەربڵاو بەردەوام بوون لە بایکۆتکردنی، بێ ئەوەی هیچ خۆشباوەڕییەکیان هەبێت بە هێنانەدی سادەترین ئاڵوگۆڕێک لە ژیان و گوزەران و بارودۆخی کاریاندا لە ڕێی پەرلەمانەوە، یان هێنانەدی هیچ چاکسازیەکی سیاسی و ڕۆشنبیری جیدی لە ڕێگای ئەم پەرلەمانەوە. بۆ جاری شەشەم هەڵبژاردن نیشانیدا کە شتیک نییە جگە لە گاڵتەجاری بە جەماوەری کرێکاران و ستەملێکراوان و بەهەژارکراوانی سەراسەری عێراق، بەڵام گۆڕەپانێکی گرنگ و جدییە بۆ حزبە دەسەڵاتدارەکان و حزبەکانی ئۆپۆزسیۆنی بۆرژوازی لە ناسیۆنالیستەکان و ئیسلامییەکان و نیولیبراڵەکان، ئەمە جگە لەوەی کە خۆی ئامرازێکی سیاسیشە و پەیوەندییەکی پتەوی هەیە بە دووبارە بەرهەمهێنانەوەی ئەو هەژموونە سیاسییەی کە هەردوو ڕژێمی ئیسلامی ئێران و ئەمریکا و هاوپەیمانە ناوچەییەکانی، هەر ئێستا هەیانە بە سەر عێراقدا.

عەبدوڵڵا ساڵح: ئەم هەڵبژاردنە لە کاتێکدا ئەنجام درا کە هەندێک ڕووداو لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست هاتنە کایەوە کە هاوسەنگی هێزیان لەم ناوچەیە گۆڕی لە بەرژەوەندی ئیسرائیل و هاوپەیمانەکەی، ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا، ئەمەش لە ئەنجامی ئەو شەڕە جینۆسایدییەی کە حکومەتی فاشیستی ئیسرائیل دژی دانیشتوانی کەرتی غەززە بەرپایکردووە و کاردانەوەکانی ئەم شەڕە. ئایا ئەم پێشهاتانە چ کاریگەرییەک بەجێدەهێڵن لەسەر ئەنجامەکانی هەڵبژاردنی ئێستا و لەسەر هاوسەنگی هێز لەناو پەرلەمانی هەڵبژێردراو و دواتر لەسەر گۆڕەپانی سیاسی لەسەرتاسەری عێراق؟

موئەیەد ئەحمەد: گومانی تێدا نییە، گۆڕانی ئەم دواییەی هاوسەنگی هێز لە بەرژەوەندی ئیسرائیل و ئەمریکا، دوابەدوای ئەو ئاڵوگۆڕانەی لە پرسیارەکەتدا ئاماژەیان پێکراوە، کاریگەرییەکی بەرچاوی لەسەر دۆخی سیاسی عێراق داناوە و دادەنێ، لە نێویاندا پێکهێنانی حکومەتی ئایندەی عێراق و پەیوەندی سیستمی سیاسی لە

عێراق بە سیستمی سیاسی بۆرژوازی نێودەوڵەتییەوە کە لەژێر هەژموونی ئەمریکادایە، بەڵام مەرج نییە ئەمە بەو مانایە بێت کە لە ئەنجامی هەڵبژاردندا ڕەنگ بداتەوە، هەروەک بینیمان کە چۆن لە هەڵبژاردنی ئەم ساڵ (٢٠٢٥)دا جێپەنجەی خۆی بەجێ نەهێشت و ئەنجامەکانیش تەواو پێچەوانە بوون؛ وە بووە هۆی زیادبوونی دەنگەکانی قەوارە و حزبەکانی (چوارچێوەی هەماهەنگی) ڕەوتەکانی ئیسلامی سیاسی شیعە، بەم شێوەیە لەم هەڵبژاردنەدا تەرازووەکە لە بەرژەوەندی کاریگەریی هەژموونی ڕژێمی ئێران لەناو عێراقدا وەرچەرخا.

هەڵبژاردنی پەرلەمانی، لە سەردەمی ئیمپریالیزم و توندبوونەوەی ململانێ جیۆپۆلەتیکییەکاندا، بە شێوەیەکی گشتی، ئامرازێکی دەستی زلهێزە نێودەوڵەتی و ناوچەییەکانە بۆ کاریگەری دانان لەسەر دیاریکردنی ڕەوەندە سیاسییەکان لەناو وڵاتێکی دیاریکراودا، وە بە تایبەتی هەڵبژاردن لە عێراقدا ئەم ڕەسایەی هەیە، چونکە ئامرازێکە بۆ گواستنەوەی دەرئەنجامی ئەو گۆڕانکارییانەی کە ڕەنگە لە هاوسەنگی هێزی ناوچەکەدا ڕوو بدەن، بەتایبەتی لە نێوان ئەمریکا لە لایەک و ڕژێمی ئیسلامی ئێران لە لایەکی ترەوە، بە ناو عێراق؛ ئەوەی کە ئەمە ڕاستەوخۆ لە ئەنجامی هەڵبژاردنی ئەمساڵدا بەدی نەهاتووە، گۆڕانکارییەکی ئەوتۆ بەسەر ئەم ڕاستییەدا ناهێنێت.

هەروەک لە سەرەوە ئاماژەمان پێدا، ڕەوەندە سیاسییەکانی عێراق و ئەو حکومەتەی لەم هەڵبژاردنە دێتە کایەوە، وە سەرتاپای سیستمی سیاسی، بە شێوەی جۆراوجۆر لەژێر کاریگەری ئەم گۆڕانکارییە لە هاوسەنگی هێزی نێودەوڵەتی و ناوچەییدا دەبێت، لە دەورانی داهاتودا.

عەبدوڵا ساڵح: یەکێک لە تایبەتمەندییە جیاکەرەوەکانی ئەم هەڵبژاردنە، خۆبەدوورگرتنی (ڕەوتی سەدر)ە لە بەشداریکردن تێیدا، وەڕای مانەوەی وەک هێزێکی میلیشیای تائیفی خۆسەپێن بەسەر گۆڕەپانی سیاسیدا لە ڕێگەی بەکارهێنانی نفوزی خۆی لە نێو جەماوەری بەهەژارکراو و لە ڕێگەی میلیشیاکانییەوە (سرایا السلام)، چاوەڕوانی چی لە هەڵوێستی ئەم بزووتنەوەیە دەکەی؟ وە دوای هەڵبژاردن ڕۆڵی داهاتووی لەسەر گۆڕەپانی سیاسی چی دەبێت؟

موئەیەد ئەحمەد: بایکۆتی هەڵبژاردن لەلایەن (ڕەوتی سەدر)ەوە کاریگەرییەکی بەرچاوی لەسەر پرۆسەی هەڵبژاردن نەبوو، چونکە ڕەوتەکانی ئیسلامی سیاسی شیعە کە لەناو (چوارچێوەی هەماهەنگی) دان، توانیان دەنگی پێویست دەستەبەر بکەن بۆ ئەوەی سەنگ و قورسایی بەرچاویان هەبێ لە پێکهێنانی حکومەتی داهاتوودا. بێ توانایی و سەرنەکەوتنی (ڕەوتی سەدریی)ەکان لە پێکهێنانی حکومەت

لە خولی پێشوودا، لە ڕێگەی هاوپەیمانی لەگەڵ حزبە ناسیۆنالیستە کوردییەکان و حزبە ناسیۆنالیستە عەرەبییەکانی "سوننی"ی و ناکامی هەوڵەکانی بۆ گۆشەگیرکردنی ڕکابەرەکانی لەناو ڕەوتە ئیسلامییەکانی شیعەدا، وایکرد ئەم ڕەوتە هەڵوێستی بایکۆتی هەڵبژاردن بگرێتەبەر، بەڵام هۆکارە واقعییەکانی خۆبەدوورگرتنی لە بەشداری لە هەڵبژاردندا دەگەڕێتەوە بۆ پاراستن و هێشتنەوەی هەژمونی مەزهەبی و تائیفی خۆی لە نێو پێڕەوکارانی ڕێبازەکەیدا.
(سەدر) خۆی بە باشی ئاگاداری ئەو ناڕەزایەتییە کۆمەڵایەتییە بەربڵاوەیە دژی گەندەڵی و بێبەرسیکردن کە ئەم دەسەڵاتە هێناویەتە کایەوە، وە دەزانێ ئەم ناڕەزایەتییە چەندە ڕیشەدارە لە نێو جەماوەردا لە باشوور و ناوەڕاستی عێراق، بەتایبەتی لە نێو لایەنگرانی خۆی و ڕێبازە مەزهەبییەکەی لە ژینگەی باوەڕدارانی مەزهەبی شیعەدا. سیاسەتی بایکۆتکردنی پەرلەمان لای (ڕەوتی سەدر) لەسەر ئەم حیساباتە سیاسییانە و ئەم ستراتیژە کۆنەپەرستانەیە وەستاوە بۆ پاراستنی هەژموونی تائیفی و مەزهەبی خۆی، بەڵام ئەمە نایانخاتە دەرەوەی سیستەمی حوکمڕانی، چونکە ڕۆڵیان لە داڕشتنی سیاسەتی عێراقدا هەیە، تەنانەت لەناو بەڕێوەبردنی دەوڵەتیشدا، وە تا ئێستاش خاوەنی هێزی میلیشیای خۆیانن (سرایا السلام) و بەشێکن لە دامودەزگای حکومەت و ئیدارەی دەوڵەت و دابەشکردنی تاڵانییەکانی سەروەت و سامان و دەسەڵات.
سیاسەتەکانی (ڕەوتی سەدر) ڕوخاندنی دەسەڵاتی ئیسلامی سیاسی شیعە ناکاتە ئامانج. نەک هەر ئەوە بەڵکو پێگەکەی وەک هێزێکی ئۆپۆزسیۆنی سیاسی بەشدارە لە درێژە پێدانی سەروەری ئیسلامی سیاسی شیعە بەسەر ڕەوەندە سیاسییەکان لە عێراقدا، وە تەواوکەری لایەنەکەی تری ئەم سەروەرییەیە، لە دابینکردنی هەژمونی تائیفگەری شیعەیی لەناو جەماوەری ناڕازیدا. پەیوەندیە، تادەیەک، باشەکانی لەگەڵ (مەرجەعیەت)ی ئایینی و لە هەمان کاتدا لەگەڵ کۆماری ئیسلامی ئێران، دەیکاتە بەشێک لە هاوکێشەی زاڵبوونی ڕەوتە ئیسلامییە شیعەکان بەسەر ڕەوەندی بارودۆخی سیاسی لە عێراقدا، بەم پێیەش ڕۆڵی پاراستنی دەسەڵاتی ئەم ڕەوتانە دەگێڕێ لە ئەگەری پەرەسەندنی قەیرانی سیاسی لە عێراقدا بەرەو قەیرانێکی شۆڕشگێڕانە.
هەڵوێستی ڕەوتی سەدر دژی ئەو گەندەڵییە بەربڵاوەی کە سەراپای پەیکەرەی ڕژێمەکەی داگرتووە، وە بانگەشەکانی بۆ هەڵوەشاندنەوەی میلیشیاکان و بایکۆتی هەڵبژاردن و پەرلەمان، و چەندین بانگەشەی تری هاوشێوە، ئەمانە بابەتێکی نامۆ نین لە چوارچێوەی نەریتی دەسەڵاتی بۆرژوازی ئیسلامی شیعەدا، هەر بۆیە پێگەی (ڕەوتی سەدر)

لەناو ئەم ڕژێمەی ئێستای عێراقدا تا ڕادەیەک وەک هاوشێوەی باڵی ڕیفۆرمخواز وایە لەناو ڕژیمی ئیسلامی لە ئێران. بەکورتی ڕۆڵی ئەم ڕەوتە تەواوکەری ئەم ڕژێمە فەرمانڕەوایەیە لە ڕێگەی لەقاڵبدان و لەباربردنی ناڕەزایەتی شۆڕشگێڕانەی جەماوەر.

بەڵام ڕۆڵی کۆنەپەرستانەی (ڕەوتی سەدر) دژ بە چینی کرێکار و دژ بە تێکۆشانی جەماوەری شۆڕشگێر، هەروەها نفوز و تاڕادەیەک کاریگەری□ی□ کۆمەڵایەتییەکەشی لەناو پرۆلیتاریا و بەهەژارکراوەکانی ناوەڕاست و باشووری عێراق، وای لێ دەکات ببێتە یەکێک لە بەدیلە بۆرژوا-ئیمپریالیستییەکان و هاوپەیمانەکانیان لە ناوچەکەدا لە چوارچێوەی ڕەوەندی سیاسی و کۆمەڵایەتی لە عێراقدا.

ناکۆکییەکانی بارودۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی عێراق و قەیرانی فەرمانڕەوایی بۆرژوازی، (ڕەوتی سەدر) دەکاتە یەکێک لە بەدیلە سیاسییەکان، بەتایبەتی بۆ کۆنترۆلکردن و پەکخستنی ناڕەزایەتییە کۆمەڵایەتییەکان، ئەمەش بە هۆی ئەوەی کە تاقمی ئۆلیگارشی دەسەڵاتدار کە لایەنی جۆراوجۆری بۆرژوازی قەومی و تایفی عێراقی لەخۆ گرتووە، بە هەموو شێوەیەک دەسەڵاتی خۆی دەپارێزێت، لەوانەش بە سازشکردن لەگەڵ (ڕەوتی سەدر) بەپێی پێویست. لە ئەنجامدا ڕۆڵی (ڕەوتی) سەدر لەسەر شانۆی سیاسی دەمێنێتەوە، بەڵام لە دەرەوەی ڕژێمە سیاسییەکە نەک لە ناوجەرگەیدا.

ڕۆڵی (ڕەوتی سەدر) لە (ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەری ٢٠١٩)دا ڕوون و ئاشکرا بوو، هەوڵی دەدا خەباتی ناڕەزایەتی بە هەموو شێوەیەک لە چوارچێوەی ئاسۆی سیاسی و مەزهەبی خۆیدا لەقاڵب بدات، هەر لە هەوڵدان بۆ پێدانی سیمایەکی ئایینی و مەزهەبی بە ڕاپەڕین تا سەرکوتی ئاشکرا لە دژی ژنان و جەماوەری ڕاپەڕیو، و پێکهی□نانی یەکەی سەرکوتگەرانەی “کڵاوە شینەکان” بۆ کۆنترۆڵکردنی خەڵکی ڕاپەڕیو، وە شێوازی تری لەم جۆرانە. ئەم سیناریویە، لەگەڵ هەر هەڵکشانێکی خەباتی شۆڕشگێڕانەی جەماوەریدا، دووبارە دەبێتەوە.

عەبدوڵڵا ساڵح: ئەی پەیوەندی ئەم هەڵبژاردنە، لە ڕووی سیاسی پراکتیکییەوە، بە چینی کرێکار و جەماوەری زەحمەتکێش و ستەملێکراوانی عێراقەوە چۆنە؟

مو□ی□د ئەحمەد: ناوەڕۆکی چینایەتی بۆرژوا ناسیۆنالیستانە و ئیسلامییانەی پەرلەمان و هەڵبژاردن و قەوارە و هاوپەیمانیە پەرلەمانیی□کانی ناوی لە کەس شاراوە نییە، چونکە ئەمە دامەزراوەیەکی قۆرخکاریی ئەو هێزانەیە و لە لایەن ئەمریکاوە، لە دوای داگیرکردنی عێراق دامەزرێندراوە بۆ دووبارە بەرهەمهێنانەوەی دەسەڵاتی ئەم لایەنە بۆرژوازییانە و بەرهەمهێنانەوەی ئەوەش کە پێی دەوترێت پرۆسەی سیاسی و ئەو ڕژێمە سیاسیەی کە لێیەوە

سەریهەڵداوە، ئەمە لەلایەک، و لە لایەکی تریشەوە وانەخشێنراوە کە کۆسپێک بێت لەبەردەم گەشەسەندنی خەباتی چینایەتی سیاسی پرۆلیتاریا و ڕێگری بکات لە پێکهاتنی ئیرادەی سیاسی سەربەخۆی ئەم چینە لە ناو کۆمەڵگادا و بەم شێوەیەش ڕێگر بێت لەبەردەم پێداویستییەکانی پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی و ئاڵوگۆڕی سیاسی شۆڕشگێڕانە و سۆشیالیستی لە لایەن چینی کرێکار و جەماوەری زەحمەتکێش لە دژی سەروەری سەرمایە و سەرمایەداری.

سەرهەڵدانی یەکەمین پەیوەندی ڕاستەقینەی پەرلەمان، وەک ئامرازێکی کردەیی، بۆ لەقاڵبدان و پێکخستی خەباتی سیاسی جەماوەریی زەحمەتکێشان و گەنجان، وە بۆ تێکشکاندنی ناڕەزایەتییە شۆڕشگێڕییەکانیان، لەسەر ئاستی عێراق بە هەرێمی کوردستانیشەوە، دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی (٢٠١١)؛ کاتی شۆڕشەکانی میسر و تونس، کە بە هەیانەوە ناڕەزایەتی جەماوەری لە عێراق، بەتایبەتیش لە هەرێمی کوردستان سەریان هەڵدا.

ئەو کاتە (بزووتنەوەی گۆڕان) دامەزراوەی پەرلەمانی قۆستەوە وەک ئامرازێک بۆ خەفەکردنی ئەو ڕاپەڕینەی کە لە هەرێمی کوردستان لەئارادابوو، ئەمەش بە ڕاکێشانی ڕاپەڕین بۆ ناو سندوقەکانی دەنگدان و هۆڵەکانی پەرلەمان لەپێناو گەیشتن بە ئامانجە سیاسییە بۆرژوازییە ناسیۆنالیستەکانی.

هەرچی پەرەسەندنی دواترە لە بەکارهێنانی پەرلەمان و هەڵبژاردن لە لایەن بۆرژوازی دەسەڵاتدارەوە، چەشنی ئامرازێکی "نەرم" بەڵام وەک درێژەپێدانی سەرکوتکاری خوێناوی ڕاپەڕینی شۆڕشگێڕانە، لە ساڵی (٢٠١٩)دا بوو، کاتێک پەرلەمان و هەڵبژاردن لە عێراق بەکارهێنران بۆ کۆنتڕۆڵکردن و لە قاڵبدانی (ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر) لە چوارچێوەی پەرلەماندا لە ڕێگەی "هەڵبژاردنی پێشوەختە" کە لە ساڵی (٢٠٢١)دا بەڕێوەچوو.

سەرەڕای سەرکوتکردنی دڕندانە و خوێناوی ڕاپەڕینەکەی (ئۆکتۆبەری ٢٠١٩) لەلایەن ڕژێمەوە کە گیانلەدەستدانی زیاتر لە (٨٠٠) خۆپیشاندەری کچ و کوڕی لێکەوتەوە، ئەم ڕاپەڕینە توانی دەستلەکارکێشانەوەی (عادل عەبدولمەهدی) سەرەک وەزیران و هەڵوەشاندنەوەی ئەنجوومەنی پارێزگاکان و کۆمەڵێک ڕێکاری تر بەسەر ڕژێمدا بسەپێنێت. ئەگەر ڕاپەڕین پەرەی بسەندایە و خۆی بە ئاسۆیەکی سیاسیی سۆشیالستی شۆڕشگێڕانە پڕچەک بکردایە و شورا کرێکاری و جەماوەرییەکانی خۆی دابمەزراندایە، دەیتوانی سیستەمێکی سیاسی جیاواز، لە ڕووی چینایەتییەوە، لە شێوەی بزووتنەوەی شورایی لەسەر پاشماوە وێرانەکانی پەرلەمانتاریزمی بۆرژوازی بنیات بنێ. ئەمەش بە پیادەکردنی ئیرادەی سیاسی

ڕاستەوخۆی خۆی لە چوار چێوەی هەر ئەم شێوازە سیاسیە غەیرە پەرلەمانیەدا، وە بەکارهێنانی بەمەبەستی هێنانەدی ئاڵوگۆڕی سیاسی پێویست بە پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی، و گەشەپێدانی هێزی پرۆلیتاریای سۆشیالست لەسەر ئاستی کۆمەڵگا لەم چوارچێوەیەدا و هەنگاونان بەرەو گۆڕانکاریە شۆڕشگێڕیە سۆشیالستیەکان. ئەمە بەهۆی کۆمەڵێک هۆکارەوە ڕووی نەدا، کە لێرەدا ناچینە ناو ئەم باسەوە.
ئەوەی دەمەوێت جەختی لەسەر بکەم ئەوەیە کە ئەنجامدانی هەڵبژاردنی پێشوەختە لەلایەن هێزەکانی ڕژێمەوە لە ساڵی (٢٠٢١) و بەشداریی هێزەکانی دژە شۆڕش تیایدا لە ئیسلامییەکان و ناسیۆنالیستەکان و نیولیبراڵەکان و ڕیفۆرمخوازانی سازشکاری ناو ڕاپەڕینەکە، خاڵێکی وەرچەرخان بوو لە پەرەسەندنی پەیوەندی شۆڕش و ئاڵوگۆڕی شۆڕشگێڕانەی ناو کۆمەڵگا بە پەرلەمان و بە هەڵبژاردنەکانی عێراق و بەو هێزانەشەوە کە تیایدا بەشدارن لە دەستە و تاقمە جۆراوجۆرەکانی بۆرژوازی و وردە بۆرژوازی.
هێزەکانی دژە شۆڕشی ناو ڕاپەڕینەکە توانیان چەند کورسییەکی پەرلەمانی بەدەست بهێنن لە ڕێگەی ساتوسەوداکردن بە خوێنی گەنجان بە گەیشتن بە ئامانجە سیاسییە ئیسلامییە کۆنەپەرستەکانیان، یەکێک لەو ئامانجانە پرۆژە یاسای (پاکێجی ئەحکامە جەعفەرییەکان) بوو کە بەکەیلەکردنی ژنانی عێراقە، و لەلایەن پەرلەمانتار (ڕائید مالیکی) یەوە پێشنیارکرا، دوای ئەوەی ناوبراو کورسییەکی پەرلەمانی بەدەست هێنا وەک بەشێک لە قەوارەی "ئیمتیداد"، کە یەکێک لەو قەوارە پەرلەمانیانەیە کە بەناوی ڕاپەڕینەوە چوونە ناو پەرلەمانەوە وەک هێزێکی دژە شۆڕشی ناو ڕاپەڕین.
پێشتر لە بەیاننامەی (ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق) سەبارەت بە هەڵبژاردنی ئەمساڵ (٢٠٢٥) پێداگریمان کردەتە سەر ئەوەی کە ئەم هەڵبژاردنە بەردەوامی هەڵبژاردنی هێزەکانی دژە شۆڕشی ساڵی (٢٠٢١)ە، کە سەرکوتی (ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەری ٢٠١٩)یان کرد و لە خوێندا شەڵاڵیان کرد و هەڵبژاردنیشیان کرد لەو کاتەدا وەک تەواوکاریی پڕۆسەی خنکاندنەکەی.
بەم شێوەیە، پەیوەندیی ڕاستەقینەی پەرلەمان لە عێراقدا بە ململانێی چینایەتی و سیاسی ناو کۆمەڵگاوە، بریتییە لە پەیوەندیی پەکخستنی خەباتی شۆڕشگێڕانەی جەماوەری ڕەنجدەر و چەوساوە و لاوان. ئەمەش یەکێکە لە گرنگترین تایبەتمەندییە عەمەلییەکانی پەرلەمان لە عێراقدا لە پەیوەندیی لەگەڵ چینی کرێکار و جەماوەری چەوساوە و خەباتەکانیاندا، کە دەرەنجامی ڕەوەندی ململانێی چینایەتییە لە وڵاتدا.
ئەم پەیوەندییە کۆنەپەرستانە و سەرکوتگەرانەیە تەنیا سنوردار

نەبەتەوە بە سەرکوتی خەباتی جەماوەری ڕاپەڕیو، بەڵکو وەک هەموو پەرلەمانە بەرژوازییەکان گشت ئەو بوارانەشی لەخۆگرتووە کە پەیوەستن بە سەرکوتی چینی کرێکار و گەنجان و ژنانی ستەملێکراو و خەباتیانەوە، کە لە هەموو ئەو یاسا و بڕیارانەی پەرلەماندا دەبینین، هەر لە دەرکردنی "پەڕەی سپی" یەوە بۆ چەسپاندنی پایەکانی سەرمایەداری لە ڕێگەی سیاسەتی ئابووری نیولیبراڵی و بەهەژارکردنی جەماوەرەوە، تا بەردەوامبوون لە کارکردن بە یاساکانی ڕژێمی فاشیستی بەعس لە ڕێگریکردن لە کاری سەندیکایی لە دامەزراوە دەوڵەتییەکان و لە سەپاندنی قێزەونترین یاسا ناڕەواکان بەسەر ژناندا لە عێراق بە دەرکردنی (پاکێجی ئەحکامە شەرعییەکانی جەعفەری)، و خنکاندنی ئازادییە مەدەنی و تاکەسییەکان و …هتد.

ئەم تایبەتمەندییە جیاوازانەی پەرلەمانی عێراق، سەرەڕای لێکچوونیان، لەڕووی شکڵ و شێوازەوە، لەگەڵ پەرلەمانە بەرژوازییەکان بە گشتی لە سەردەمی سەرمایەداری ئیمپریالیدا، لەوەوە سەرچاوە دەگرێ کە شکڵ و شێوازی پەرلەمانیی سیستەمی ئێستا لە عێراق، لە لایەک هەڵگری تایبەتمەندییەکانی پەرلەمانتاریزمە لە سەردەمی ئیمپریالیزمدا، وە لە لایەکی ترەوە ئەم پەرلەمانە لە ئەنجامی ململانی سیاسی و خەباتی چینایەتی ناوکۆمەڵگا سەریهەڵنەداوە، بەڵکو لە دوای شەڕی ئیمپریالیستی ئەمریکا بە سەر عێراق و وەک دەر ئەنجامێکی ئەو شەڕە سەریهەڵداوە و دامەزراوە.

ئەمەش خۆی شێوازێکی تایبەتی پەرلەمانییە لە سەردەمی ئیمپریالیدا، وە وەک پێشتریش باسمانکرد، پەرلەمانەکە بە سیستەمێکی سیاسی ئیسلامی و ناسیۆنالیستی پشک پشکێنە و پڕۆسەیەکی سیاسی ئیمپریالستی نەخشەنراوە بۆ دابەشکردنی کۆمەڵگا لەسەر بنەمای قەوارەی قەومی و تائیفی و بە دووبارە بەرهەمهێنانەوەی ئەم دابەشبوونە بە بەردەوامی.

سیاسەتی حزبی شیوعی عێراق و ئەوانەی هاوبەشی دیدگای ئەم حزبەن، بریتییە لە دامەزراندنی "دەوڵەتی مەدەنی" و "هەڵوەشاندنەوەی میلیشیاکان" و چەند ئامانجێکی تری سیاسی نیمچە ڕیفۆرمیستی لە ڕێگەی پەرلەمانەوە. ئەم جۆرە دیدگایە شتێک نییە جگە لە سیاسەتێکی پەیوەست بە خۆشباوەڕی بورژوازی بچووکی خۆشگوزەران کە هەوڵدەدات جێگەیەک بۆ خۆی بدۆزێتەوە لەناو ئەم سیستەمەدا.

عەبدوڵڵا ساڵح: ئایا ئەم ئەزموونە ڕاستقینەییەی جەماوەری ڕەنجدەر و ستەملێکراو ڕۆڵی هەیە لە بنیاتنانی تاکتیکی سیاسی پرۆلیتاری بەرامبەر بە پەرلەمانی بەرژوازی؟

موئەیەد ئەحمەد: هەلومەرجی واقعی خەباتی چینە کۆمەڵایەتییەکان و پەیوەندییەکانی نێوانیان، لە هەر قۆناغێکی دیاریکراوی پەرەسەندنی

خەباتی چینایەتی و لە هەر وڵاتێکدا بە جیا، لە شێوازی سیاسی دیاریکراو و لە پەیوەندی دیاریکراوی نێوان حیزبەکانیشدا خۆی دەردەخات، کە بە شێوەیەکی گشتی نوێنەرایەتی بەرژەوەندییە چینایەتییە جیاوازەکان دەکەن. جا بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئەو هەلومەرج و هاوسەنگی هێزە چینایەتییانە، ناتوانرێ تاکتیکی سیاسی بگیرێتە بەر و باز بدرێت بەسەر ئەو هەلومەرجە واقیعیانەدا.
ئەزموونی ڕاستەقینەی جەماوەری کرێکار وزەحمەتکێش و گەنجان و ژنانی ستەملێکراو سەبارەت بە پەرلەمانی عێراق، بایەخێکی زۆری هەیە و هۆکارێکی گرنگیشە بۆ دیاریکردنی تاکتیکی سیاسی شۆڕشگێڕانە بەرامبەر پەرلەمان. بۆیە بایکۆتی جەماوەری بۆ پەرلەمان و نەبوونی هیچ خۆشباوەڕییەک بە پەرلەمان و ئەنجامدانی چاکسازی لە ڕێگەیەوە لەناو ڕیزەکانی پرۆلیتاری وشیار بە بەرژەوەندییە چینایەتییەکانیان، بابەتێکی جدییە و دەبێ لەبەرچاو بگیرێت لەکاتی گرتنەبەری تاکتیکی پرۆلیتاری بەرامبەر پەرلەمان، ئەمەش پێچەوانەی ئەوەیە کە هەندێک لە ڕابەرانی حزبەکانی کۆمۆنیستی کرێکاری باسی لێوەدەکەن کە گوایە ئەم بایکۆتە جەماوەرییە فاکتەرێکی گرنگ نییە بۆ دیاریکردنی تاکتیکی سیاسییان سەبارەت بە بەشداریکردن یان بایکۆت، بە بیانووی ئەوی ئەوان “پۆپۆلیست” نین، واتا ناکەونە دوای بیر و بۆچونی خۆبەخۆیی جەماوەر.
هەڵوێست بەرامبەر پەرلەمان بۆتە ڕەنگدانەوەی پەڕاوێزبوونی چینایەتی ناو کۆمەڵگا، سیاسەتی بایکۆت یان بەشداری لە پەرلەماندا سروشتی چینایەتیی سیاسەتەکانی هەر حزب و ڕێکخراوێکی سیاسی دەردەخات، بەتایبەتی لەناو بزووتنەوەی کرێکاری و کۆمۆنیستی و چەپدا بەگشتی. بەڵام سەبارەت بە حزبە بۆرژوا ئیسلامی و قەومی و نیولیبراڵەکان کە بێ چەندوچوون بەشداری لە هەڵبژاردندا دەکەن، سیاسەتی بەشداریکردن لای ئەوان کێشمەکێشێکە بۆ گەیشتن بە بەرژەوەندییە سیاسییە چینایەتییە بۆرژوازییە دژە جەماوەرییەکانیان لە ڕێگەی ئەوەی کە کۆنترۆڵی پەرلەمان بکات و بیخاتە خزمەت بەرژەوەنییەکانی خۆی.
عبدالله صالح: هەڵوێستی کۆمۆنیستەکان، بەگشتی، لە بەرامبەر پەرلەمانە بۆرژوازییەکاندا چییە؟ ئایا دەکرێت بەشدار بن لە پەرلەمان و لە هەڵمەتەکانی هەڵبژاردنیدا؟
مؤیەد ئەحمەد: هەڵویستی کۆمۆنیستەکان سەبارەت بە سیستەمی پەرلەمانی و هەڵبژاردنە پەرلەمانییەکان لە کۆمەڵگەی سەرمایەداریدا ڕوونە و بەکورتی بەم شێوەیەی خوارەوەیە:
سیستەمی پەرلەمانی، دامەزراوە و ئامرازێکی سیاسییە بۆ ڕێکخستنی فەرمانڕەوایی بۆرژوازی و بە بەخشینی ڕەوایی بە دیکتاتۆرییەتی

چینی بۆرژوازی و دەوڵەتەکەی کە جگە لە ئامرازێکی چەوساندنەوەی چینی کرێکار و بە هەژارکراوان شتێکی تر نییە. لەم ڕووەوە، واتە لە ڕووی ناوەڕۆکی چینایەتی دەوڵەتەوە، فەرق ناکات دەوڵەتی بۆرژوازی لە دەستی لیبڕاڵییەکاندا بێت یان نیوفاشیستەکان یان ئیسلامییەکان یان ناسیۆنالیستەکان یان میلیشیادارەکان یان جەنڕاڵە سەربازییەکان وەیا …هتد. کاتێک بۆرژوازی فەرمانڕەوا هەڵبژاردن و پەرلەمان بەکاردەهێنێت وەک ئامڕاز و شێوەیەکی سیاسی "دیموکراسی" بە ئەم دیکتاتۆرییەتە چینایەتییە بۆرژوازییە، ئەوا بە پلەی جۆراوجۆر، ئەوەی کە پێی دەوترێت "شەفافیەت" و ڕەچاوکردنی "دیموکراسی"، پەیڕەو دەکات لە هەڵبژاردنەکان و لە میکانیزمەکانی کاری پەرلەماندا لە پابەندبوونێکی نزیک لە تەواوەتی بە یاساکانی یارییە "دیموکراسییە"کەوە تا دەگاتە ساختەکاری ئاشکرا و دیاریکردنی پێشوەختەی ئەنجامی هەڵبژاردنەکە و دەستکاریکردنی میکانیزمەکانی کاری پەرلەمان، و تەنانەت تاڕادەی "بەیعەت" وەک ئەوەی (سەدام حسێن)ی ناسیۆنال فاشیست لە عێراق پەیڕەوی کرد.

ئەرکی سەرەکی پەرلەمانی بۆرژوازی بریتییە لە شاردنەوەی ناوەڕۆکی چینایەتی بۆرژوازییانەی دەوڵەت یان سیستەمی سیاسی فەرمانڕەوای ئەم چینە لە پشت پەردەی نوێنەرایەتیکردنی ئیرادەی جەماوەر و پیادەکردنی لە ڕێگەی هەڵبژاردنە پەرلەمانییەکانەوە، وە ئەمە هەڵوێستی مارکسییەکانە بەرامبەر پەرلەمانی بۆرژوازی و هەڵبژاردنە پەرلەمانییەکان. وەک لە بڕیارێکی کۆنگرەی دووەمی ئەنتەرناسیۆنالی سێیەم، کە لینین تێیدا بەشدار بووە، هاتووە: "مەیل و گرایشی پەرلەمانتاریزمانەی حکومەتی بووەتە شێوەی "دیموکراسی"یانەی باڵادەستی و زاڵبوونی بۆرژوازی، کە لە قۆناغێکی دیاریکراوی گەشەسەندنیدا پێویستی بە خوڕافاتی نوێنەرایەتییەکی ڕووکەشی جەماوەری هەیە بە "ئیرادەی گەل" نەک ئیرادەی چینەکان، بەڵام لە ڕاستیدا ئامرازێکە بە دەستی سەرمایەی زاڵەوە بۆ ملکەچ پێکردن و چەوساندنەوە".(1)

سیستەمی پەرلەمانی بۆرژوازی هاوچەرخ لە جەرگەی کێشمەکێشکدا لە دژی سیستەمی دەرەبەگایەتی و حوکمی پاشاکان و دەسەڵاتی ڕەهای پاشایەتی سەریهەڵدا، بە تایبەت لە ئەوروپا و وڵاتانی ڕۆژاوا، و لە ڕووی مێژووییشەوە گرێدراوە بە سەرهەڵدان و گەشەی سیاسی چینی بۆرژوازی و مسۆگەرکردنی باڵادەستی بەرژەوەندییەکانی سەرمایە بەسەر سیستەمی دەرەبەگایەتیدا. لە سەرەتادا مافی دەنگدان بە پەرلەمان لە سەر خاوەندارێتی و موڵکایەتی دامەزرا بوو، وە تایبەت بوو بە خاوەندارانی پارەوپول و خاوەندارانی مڵک و زەویوزار، بەڵام کاتێک سەروەری حوکمی بۆرژوازی بە تەواوەتی مسۆگەر بوو، وە

سیستەمی سەرمایەداری پەرەیسەند و ململانێی چینایەتی نێوان پرۆلیتاریا و بۆرژوازی لە کۆمەڵگەدا توندوتیژ بوو، لە قۆناغێکی دیاریکراوی گەشەسەندنی ئەم ململانێیەدا، چینی کرێکار لە ڕێگەی خەبات و تێکۆشانی خۆیەوە مافی دەنگدانی گشتی بەدەستهێنا. هەروەها ژنانیش ئەم مافەیان بەدەستهێنا دوای گەشەسەندنی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی ژنان بۆ بەدەستهێنانی مافی دەنگدان بۆ ژنان و دەرکەوتنی بزووتنەوەی ناسراو بە سفراجێتیست (Suffragetist) لە بەریتانیا و ئەمریکا، کە لە سەرەتای سەدەی ڕابردووەوە دەستی پێکرد و بە سەپاندنی یاسای مافی دەنگدانی گشتی لە بەریتانیا لە ساڵی (١٩٢٨) کۆتایی هات. تێکۆشان بۆ بەدەستهێنانی مافی دەنگدانی گشتی نهێنی و ڕاستەوخۆ و یەکسان بۆ پەرلەمانە بۆرژوازییەکان یەکێک بوو لە داواکارییە سیاسییەکانی بزووتنەوەی سۆسیالیستی و حزبەکانی لە وڵاتانی جیاوازی جیهاندا و لە هەموو وڵاتانی ئەوروپا، لەوانەش ڕووسیا تا شۆڕشی ئۆکتۆبەر.
بەم شێوەیە سیستەمی پەرلەمانی بووە شێوەی "دیموکراسی" فەرمانڕەوایی چینی بۆرژوازی، و بەم پێیەش بووە بەشێک لە دینامیزمی کێشمەکێشی سیاسی نێوان چینەکان لە کۆمەڵگەدا بە جۆرێک کە چینی کرێکار و سۆشیالیستەکان نەیان دەتوانی بێ لایەن بن بەرامبەری و بەکاری نەهێنن لە بەرژەوەندی بەدەستهێنانی داواکارییە ئابوورییەکانیان و لە بەرژەوەندی خەباتی سیاسی چینایەتییان. لەم ڕاستایەدا لەناو بزووتنەوەی کرێکاری و سۆسیالیستیدا ئەو دیاردەیە دەرکەوت و گەشەی کرد کە پێی دەوترێت "پەرلەمانتاریزمی کۆن" کە پێش سەرهەڵدانی سەرمایەداری ئیمپریالیستی و جەنگی جیهانی یەکەم بوو، وە حزبە سۆشیال دیموکراتەکان، بە تایبەت ئەوروپییەکانیان، هەوڵیاندا چاکسازییەکان بهێننەدی لە ڕێگەی ئەم جۆرە پەرلەمانتاریزمییەوە یان تەنانەت دەسەڵاتیش لە ڕێگەی بەدەستهێنانی زۆرینەی کورسییەکانی پەرلەمانەوە بەدەستەوە بگرن. ئەم ئاڕاستە ڕیفۆرمیستییە، ڕووخسارێکی زاڵی بزووتنەوەکە بوو، کە پەیوەندییەکی نزیکیشی هەبوو بە گەشەسەندنی هەلپەرستییەوە لە ناو بزووتنەوەی کرێکاریدا، بە نموونە بەسەر سیاسەتەکانی حزبی سۆشیال دیموکراتی ئەڵمانیا لە سەرەتای سەرهەڵدانی جەنگی جیهانی یەکەمەوە.
بەڵام لە سەردەمی سەرمایەداری ئیمپریالیستی و جەنگی جیهانی یەکەم و ئاشکرابوونی هەلپەرستی و شۆڤێنیزمی حزبە سۆشیال دیموکراتە ڕیفۆرمیستەکان لەم جەنگەدا، ئەم "پەرلەمانتاریزمە کۆنە" چیتر جێگەی بۆ نەمایەوە لە ناو بزووتنەوەی کرێکاری و سۆسیالیستیدا. بە

مــــایەپووچی "ئەنتەرناســیۆنالی دووەم" لە کــــاتی ئەم جەنگە ئیمپریالیستییەدا، کە دەوڵەتە ئیمپریالیستییەکان بۆ دابەشکردنی بەرهەمـی ڕووتانـدنەوەی دابەشکردنـی جیهـان لە ڕووی ئـابووری و سیاسـییەوە لە نێـو خۆیانـدا ئەنجامیانـدا، وە وەک ئاکـامی ئەو سیاســەتە شۆڤێنیـانەی حـزبە سۆسـیال دیموکراتەکـانی بەشـدار لە پەرلەمـــان و دەنگــدانیان لە بەرژەوەنــدی جەنگــی بۆرژوازی وڵاتەکانیان، ئەم "پەرلەمانتاریزمە کۆنە" ناوەڕۆکەکەی دەرکەوت وە بــاوی نەمــا و چیتربەشێــک نەمــا لە تــاکتیکی سیاسـی بــزووتنەوەی کۆمۆنیستی و بزووتنەوەی پرۆلیتاری شۆڕشگێڕ کە ئامانجی ڕزگاربوون بوو لە سیستەمی سەرمایەداری، ئەمەش بووە هۆی دەرکەوتنی چەمکی "پەرلەمانی شۆڕشگێڕ" بە پێچەوانەی "پەرلەمانی کۆن)ی ڕیفۆرمیست.
لێرەشدا، سەبارەت بەم بابەتە، بەڵگەیەک دەهێنمەوە لە بڕیارەکانی کۆنگرەی دووەمی ئەنتەرناسیۆنالی سێیەم، کە لە تەمموز و ئابی (١٩٢٠) بەستراوە، بە ئامادەبوونی لینین:
"هەڵویستی ئەنتەرناسیۆنالی سێیەم بەرامبەر پرسی پەرلەمانتاری لە تیۆرییەکی نوێوە سەرچاوە ناگرێت، بەڵکو لە گۆڕانی ڕۆڵی خودی پەرلەمانتارییەوە سەرچاوە دەگرێت. لە سەردەمی پێشوودا، پەرلەمان، کە ئامرازێکی سەرمایەداری گەشەسەندوو بوو، بە جۆرێک لە جۆرەکان، لە بەرژەوەندی پێشکەوتنی مێژوویی کاری دەکرد. بەڵام لە بارودۆخی ئێسـتادا، کە بە وەحشیگەری ئیمپریـالیزم تایبەتمەنـدە، پەرلەمـان بۆتە ئامرازی درۆ و فێڵ و کاری توندوتیژی و وێرانکاری و کاری دزی. لێرەوە ڕیفۆرمیزمی پەرلەمانی، کە نە جێگیر و پایەدارە وە نە پلانێکی گشتگیریشی هەیە، هەموو گرنگییەکی کردەیی خۆی بۆ جەماوەری زەحمەتکێش لەدەست داوە.
.... دەبێت کۆمۆنیزم لێکۆڵینەوەی تیۆری سەردەمەکەمان وەک خاڵی دەستپێک وەربگرێت (پەرەسەندنی سەرمایەداری تا لوتکە، ئاراستەکانی ئیمپریالیزم بەرەو نەفیکردنەوەی خۆی بەدەستی خۆی و خۆوێرانکردنی و توندوتیژ بوونەوەی بەردەوامی شەڕە ناوخۆکان، هتد...)، و لەوانەیە پەیوەندییە سیاسییەکان و بلۆکبەندییەکان شێوەی جیاواز وەربگرن لە وڵاتەکەوە بۆ وڵاتێکی تر، بەڵام ناوەڕۆکی شتەکان لە هەموو شوێنێک وەک خۆی دەمێنێتەوە: ئەوەی پەیوەنـدی بە ئێمەوە هەیە ئامادەکـاری دەستبەجێی سیاسی و تەکنیکـییە بۆ ڕاپەڕینی نوێی پرۆلیتاری".
... کاتێک هەندێک سۆسیالیست، کە تامەزرۆی کۆمۆنیزمن، ئاماژە بەوە دەکەن کە کـاتی شۆڕش هێشـتا لە وڵاتەکانیانـدا نەهـاتووە، و ڕەتیدەکەنەوە لە هەڵپەرستە پەرلەمانییەکان جیا ببنەوە، ئەوا لە ڕاستیدا کار دەکەن بە پێی تێگەیشتنێکی هۆشیارانە یان ناهۆشیارانە، بە قۆنـاغێک کە بەرەوڕووی دەچیـن، کە بە قۆنـاغی سـەقامگیرییەکی

ڕێژەیی بە کۆمەڵگەی بۆرژوازی ئیمپریالیستی دادەنرێت، بۆیە وا گومان دەکەن کە هاوکارییان لەگەڵ کەسانێکی وەک توراتی و لەنجی دەتوانێت بنەمایەک بێت کە خەبات بۆ ڕیفۆرمەکان ئەنجامی کردەیی بەدەستەوە بدات”.(2)
ئەمەیە ناوەڕۆکی بابەتەکە سەبارەت بە “پەرلەمانییەتی شۆڕشگێڕ”، واتە ئامادەکاری بۆ “ڕاپەڕینی نوێی پرۆلیتاری”. بۆیە ناتوانرێت، بە کۆمۆنیستەکان و پرۆلیتاریای شۆڕشگێڕ، باس لە پەرلەمان و چوونە ناوی بکرێت بەبێ ڕەچاوکردنی هەڵویست لە شۆڕشی سۆسیالیستی و ئامادەکاری بۆی “لە ڕووی سیاسی و تەکنیکییەوە”.
عبدالله صالح: دەکرێ بەو جۆرە لە قسەکانت تێبگەین کە تاکتیکی بەشداری یان بایکۆتکردنی پەرلەمان و هەڵبژاردن پەیوەستە بە ڕادەی ئامادەکاری بۆ شۆڕشی سۆسیالیستی، نەک بە بەدیهێنانی هەندێک داواکاری ئابووری یان سیاسی بۆ پرۆلیتاریا لە ڕێگەی پەرلەمانەوە؟
موئەیەد ئەحمەد: بەڵێ، بەشداریکردن یان بایکۆتکردنی هەڵبژاردنە بۆرژوازییەکان بۆ حزبێکی کۆمۆنیستی خاوەن ڕەگ و ڕیشە لە نێو چینی کرێکار و بەهەژارکراوان و چەوساوەکان و خەباتیاندا، پەیوەستە و مەرجدارە بە ڕادەی سوود وەرگرتن لەم تاکتیکە سیاسییە بۆ ڕێکخستنی ڕیزەکانی خەباتی شۆڕشگێڕانە لە دژی تەواوی سیستەمی بۆرژوازی فەرمانڕەوا لە کۆمەڵگەدا. ئەمە تاکتیکێکە و پەیوەستە بە گرنگییەکەوە کە هەیەتی بۆ بەهێزکردنی ناڕەزایەتی کۆمەڵایەتی و خەباتی چینایەتی پرۆلیتاری و بەهێزکردنی ڕیزەکانی خەباتی ئەم چینە و ئامادەکاری بۆ شۆڕشی پرۆلیتاری سۆشیالیستی.
لە ڕووی مێژووییەوە و لەوەتەی شورا کرێکارییەکان لە شۆڕشی ڕووسیا لە ساڵی (١٩٠٥) دەرکەوتن وەک شێوەی ڕێکخستنی خەباتی جەماوەری کرێکاران، و پێش ئەوەش بە زیاتر لە سێ دەیە کۆمۆنەی پاریس دەرکەوت وەک “دیکتاتۆرییەتی” چینی کرێکار و شێوەی حوکمڕانی ئەم چینە و جەماوەری زەحمەتکێش بۆ ڕزگاربوون لە کۆتوبەندی سەرمایە، ئەوا شێوەی پەرلەمانی بۆ خەبات گرنگی مێژوویی خۆی لەدەست دا، چونکە شێوەیەکی باڵاتر بۆ ڕێکخستن و خەباتی جەماوەری لە گۆڕەپانی خەباتی چینایەتی جیهانیدا دەرکەوت، کە ئەویش بزووتنەوەی شورایی و فۆرمی حوکمی شوراییە.
یەکێک لە ئامانجەکانی شۆڕشی سۆسیالیستی بریتییە لە ڕزگاربوون لە دامەزراوەکانی سیستەمی بۆرژوازی، لەوانەش سیستەمی پەرلەمانی، و دامەزراندنی شێوەیەکی ڕێکخستنی سیاسی جەماوەری کە لە جەماوەری پرۆلیتاریا و چەوساوەکان و هەژارەکانەوە نزیکتر بێت بۆ بەدیهێنانی ئیرادەی سیاسییان، کە ئەویش بزووتنەوەی شورایی و سیستەمی حوکمی شوراییە. لەسەر ئەو بنەمایەش، بەشداریکردن لە

پەرلەمان و هەڵبژاردندا بە مەبەستی بەدیهێنانی چاکسازیی، شتێک نییە جگە لە بڵاوکردنەوەی خۆشباوەڕی بەو شێوازە سیاسییەی حوکمڕانی بۆرژوازی بە گشتی لە سەردەمی ئێمەدا.
هەر کەسێک کەمێک ئاگاداری بارودۆخی سیاسی عێراق بێت، دەزانێت کە شێوەی پەرلەمانی حوکمڕانی شتێک نییە جگە لە دووبارەکردنەوەی ئەم سیستەمە بە تەواوی بارگرانی و گەندەڵی و دزی و سەرکوت و دەرودەڵەسەکانییەوە. ئەزموونی (ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەری ٢٠١٩) و خرۆشانە جەماوەرییەکانی تر لە عێراق و هەرێمی کوردستان دەریخست کە شێوەیەکی تر بۆ حوکمڕانی و بە پەرلەمان لەئارادایە کە ئەویش سیستەمی شوراییە، نەک کۆشکردنی توانا شۆڕشگێڕییەکانی جەماوەر و لە قاڵبدانیان لە چوارچێوەی پەرلەمان و پەرلەمانتاریزمیدا.
ئەم شێوازە نوێیە تەنها هەوڵێک نییە لە لایەن ئێمەوە بۆ دووبارەکردنەوەی ئەزموونی کۆمۆنەی پاریس و سۆڤییەتەکانی بزووتنەوەی پرۆلیتاری لە چەندین وڵاتانی جیهاندا، بەڵکو وانەیەکی وەرگیراویشە لە ئەزموونی خرۆشانە جەماوەرییە شۆڕشگێڕییەکان لە عێراق و ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لە ماوەی نزیک بە دوو دەیەی ڕابردوو. هەروەها ئەزموونی ئەو بزووتنەوە شوراییەش لە هەرێمی کوردستان کە بزووتنەوەی کۆمۆنیستی و ڕێکخراوەکانی لە ئازاری (١٩٩١)دا گرتیانەبەر و دەستپێشکەرییان کرد بۆ وەڕێخستنی.
عبدالله صالح: بۆچی پێتوایە ئەم دوو سیاسەتە جیاوازەی بەشداری و بایکۆتی پەرلەمانی ئێستای عێراق سروشتی چینایەتی هەر حزبێکی ناو بزووتنەوەی کۆمۆنیستی دەردەخات؟ وە بۆچی بە تاکتیکێکی سیاسی دیاریکراوی نازانیت، کە ڕەنگە کۆمۆنیستەکان لەسەری ناکۆک بن یان هاوڕا بن، بەبێ ئەوەی ئەم سروشتە چینایەتییە دەربخات؟
موئەیەد ئەحمەد: ڕاستە تاکتیکی بەشداری و بایکۆت بە گشتی و لە خودی خۆیاندا، بە دابڕاوی لە کۆی سیاسەتەکانی دیکە و بارودۆخی خەباتی چینایەتی، سروشتی چینایەتی حزبێک لەناو بزووتنەوەی کۆمۆنیستیدا دیاری ناکات و لێکترازان و جیابوونەوە ناخوازێت لە ڕیزەکانیاندا. نموونەش هەیە لەسەر ناکۆکی کۆمۆنیستەکان لەم ڕووەوە بەبێ ئەوەی گێڕدرابێت بە جیابوونەوە و لێکترازان و گرتنەبەری سروشتێکی چینایەتی دژبەرانە، بە مەرجێک ناکۆکییەکە نەهاتبێتەسەر ئەولەویاتەکانی کار و چالاکیی جەماوەری دەرەوەی پەرلەمان و خەبات بۆ هێنانەدی شۆڕشی سۆسیالیستی و شێوەی حوکمڕانی شورایی و بەدیهێنانی دەسەڵاتی سیاسی شۆڕشگێڕانەی پرۆلیتاریا وەک چینێک.
کۆمۆنیستە “چەپەکان” کە دژی سوودوەرگرتن بوون لە سەکۆی پەرلەمانی بۆرژوازی لە بەرژەوەندی شۆڕشی پرۆلیتاری سۆسیالیستی، بە

پێچەوانەی بۆچوونەکانی لینین و زۆربەی کۆمۆنیستەکانی کۆنگرەی دووەمی ئینتەرناسیۆنالی سێیەم لە تەمموزی (١٩٢٠)دا، بڕیارێکی پێشنیارکراوی تایبەتی خۆیان لە کاتی کۆنگرەکەدا پێشکەش کرد کە دژی بڕیاری زۆرینە بوو کە هەمان کۆنگرە پەسەندی کرد. ئاشکرایە کە بڕیاری زۆرینەی ئەو کۆنگرەیە جەختی کردەتە سەر سروشتی لاوەکیانەی پرسی بەشداریکردن لە پەرلەمانە بۆرژوازییەکاندا. لە بڕیارەکەدا هاتووە: "... پێویستە بەردەوام سروشتی لاوەکیانەی ڕێژەیی ئەم پرسە لەبەرچاو بگیرێت. لەبەر ئەوەی کە چەقی قورسایی خەبات لە دەرەوەی پەرلەمانە بۆ دەسەڵاتی سیاسی، و ئەمەش بەڵگەنەویستە کە پرسی گشتی دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریا و خەباتی جەماوەری بۆ ئەم دیکتاتۆریەتە ناتوانرێت بەراورد بکرێت بە پرسی تایبەتی بەکارهێنانی پەرلەمانتاریزم .... بۆیە، ئینتەرناسیۆنالی کۆمۆنیستی، بە شێوەیەکی یەکلاکەرەوە، جەخت دەکاتەوە کە هەر جیابوونەوە و لێکترازانێک یان هەر هەوڵێکی بە ئەنقەست بۆ جیابوونەوە و لێکترازان لەناو حزبە کۆمۆنیستەکاندا لەبەر ئەم پرسە و تەنها لەبەر ئەم پرسە، بە هەڵەیەکی گەورە لە دژی بزووتنەوەی کرێکاری دادەنێت".(3)

بە لەبەرچاوگرتنی ئەوەی باسکرا، لە ڕووی واقیعی چینایەتی کۆمەڵگەی عێراق و هەڵوەستی چینە کۆمەڵایەتییە جیاوازەکان بەرامبەر پەرلەمان لە عێراقدا، ئەوە چینی بۆرژوازییە کە لە ڕێی نوێنەرایەتی حزبە ئیسلامی و قەومی و نیولیبراڵییەکانیەوە، هەروەها چینی بەرژوازی مامناوەند و وردە بورژوازی خۆشگوزەرانیش لە ڕێی نوێنەرەکانیانەوە لە حزبە قەومی و نیمچە ڕیفۆرمیست و نیمچە عەلمانییەکان و بە ناوی چەپ یان بەبێ ئەم ناوەشەوە، کە بەشداری پەرلەمان دەکەن و لەناو پەرلەماندا لە ململانێدان بۆ دابەشکردنی دەسەڵات و سامان لە نێوان خۆیاندا یان گەرەکیانە هەندێک چاکسازی بچووک و لاوەکی لە ڕێگەیەوە بەدی بهێنن.

ئەوە لە کاتێکدایە کە زۆربەی جەماوەری چینی کرێکار و زەحمەتکێشان و بەهەژارکروان و بێبەشان و گەنجان و ژنانی چەوساوە لە عێراقدا چالاکی و ناڕەزایەتییە جەماوەرییەکانیان لە دەرەوەی پەرلەمان و هەڵبژاردنە پەرلەمانییەکاندا ئەنجام دەدەن، و هەوڵدەدەن خەباتی خۆیان لەم مەیدانەی دەرەوەی پەرلەماندا بەهێز بکەن، جا ئەوە ئەرکی کۆمۆنیستەکانە کە ببنە بەشێک لە پەرەپێدانی ئەم توانا چینایەتییە بۆ ئەوەی خەباتی جەماوەری کرێکاران و زەحمەتکێشان بگۆڕێت بۆ هێزێکی چینایەتی سەربەخۆ و لە ڕووی سیاسییەوە یەکخراو بێت لەناو حزبە کۆمۆنیست و حزبە سۆسیالیستە شۆڕشگێڕەکان و ڕێکخراوە جەماوەرییە خەباتکارە سەربەخۆکانیاندا، و سوود وەربگرن

لە کەشوهەوای ئازادیی ڕێژەیی بەردەست بە بەدیهێنانی ئەوانە بە خێراترین شێوەی گونجاو، نەک سەرنج خستنە سەر بابەتێکی لاوەکی کە بەکارهێنانی پەرلەمان و سوود وەرگرتن لێی.

پەرلەمان شان بەشانی ئامرازە سەرکوتگەرەکانی تری ڕژێم بۆتە ئامرازێکی دەستی هێزەکانی ئەم ڕژێمە بۆ دووبارە بەرهەمهێنانەوەی خۆی، جا بەشداریکردن لە پەرلەمان بەلای جەماوەری پرۆلیتاریا بووەتە بەشداریکردن لەم پرۆسەیە و دووبارە بەرهەمهێنانەوەی پەرلەمانتاریزم نەک تێکشکاندنی، بە تایبەت لە بارودۆخی ئێستادا.

کرانەوەی ئاسۆ لە بەردەم کۆمۆنیستەکاندا بۆ بەکارهێنانی پەرلەمان لە پەناو بانگەشەی شۆڕشگێڕانەی سۆسیالیستی و بۆ “تێکشکاندنی پەرلەمان” و گۆڕینی بۆ حوکمی شورایی، یان بایکۆتکردنی لە پەناو هەمان مەبەستدا، هەروەک کۆنگرەی دووەمی ئەنتەرناسیۆنالی سێیەم جەختی لەسەر کردۆتەوە، پەیوەست بێتەوە بە پەرەسەندنی خەباتی چینایەتی لەناو کۆمەڵگەدا، و بە شێوەیەکی کردەیی پەیوەستە بە گەشەسەندنی بزووتنەوەی کرێکاری و کۆمۆنیستی و کاریگەری کۆمەڵایەتی حزبی کۆمۆنیستی پرۆلیتاری لەناو جەماوەری زەحمەتکێشان و بەهەژارکراواندا.

بایکۆتکردنی پەرلەمان لە عێراق لەم قۆناغەدا، نەک هەر تاکتیکێکی سیاسییە بەڵکو واقیعێکی سیاسی چینایەتییە لەسەر زەوی، و تایبەتە بە چینی کرێکار و جەماوەری هەژار و چەوساوە و خەباتی چینایەتییان. مەرجی بەکارهێنانی پەرلەمان بۆ مەبەستە شۆڕشگێڕانەییەکان، لە عێراق لەم قۆناغەدا، پەیوەستە بە ڕادەی گەشەسەندنی خەباتی جەماوەری شۆڕشگێڕانە لە دەرەوەی پەرلەمان. ئەوەی کە ئەمە پشتڕاست دەکاتەوە نەک تەنها لە هەڵوەستی ئەم جەماوەرە کرێکار و بەهەژارکراوەدا دەردەکەوێت لە ڕێگەی بایکۆتکردنی پەرلەمانەوە، بەڵکو لە ڕێگەی خەباتە بەرفراوان و گەشەسەندوو و خرۆشانە شۆڕشگێڕییە یەک لەدوای یەکەکانیشیانەوە لە ماوەی بیست و دوو ساڵی ڕابردوودا خۆی نمایش دەکات. ئەنجامدانی گۆڕانکاری لە بەرژەوەندی خەباتی ئەم چینە شۆڕشگێڕە و جەماوەرە چەوساوەیە لەسەر زەوی، ئەرکی سەرەکی کۆمۆنیستەکانە و مەرجێکی پێشوەختەیە بۆ پەسەندکردنی تاکتیکی بەشداریکردن یان بایکۆتکردن لە پەرلەمان لەلایەن هەر حزبێکی کۆمۆنیست و سۆسیالیستی شۆڕشگێڕەوە، بە ئامانجی لابردنی شێوازی پەرلەمانیی بۆرژوازی و گۆڕینی بە شێوازیی حوکمی شورایی.

چارەنووسی هەر حزبێک یان ڕێکخراوێکی کۆمۆنیستی کە بیەوێت تاکتیکی “پەرلەمانتاریزمی شۆڕشگێڕانە” بە شێوەیەکی دابڕاو لەم جەمسەرگیرییە چینایەتییەی ناو کۆمەڵگە بەکار بهێنێت،

چارەنووسێکی باشتری نابێت لە چارەنوسی هەردوو حزبی شیوعی عێراق و حزبی شیوعی کوردستان و کاروانی چەندین ساڵەیان لە بەشداریکردن لە هەڵبژاردنەکاندا وەک دوو حزبی تەواوکەری ڕژێم بە ئەزموونی و دژە پرۆلیتاریا و نائومێدکەری هیوا و ئاواتی تەنانەت ئەندامانیشیان.

هەر حزبێک لە بزووتنەوەی کۆمۆنیستیدا و لەنێو ئەوانەی کە خۆیان بە سۆشیالیستی شۆڕشگێڕ یان بە گشتی خۆیان بە چەپ دەزانن و سیاسەتی بەشداریکردن بگرێتەبەر لە پەرلەمانی ئێستا لە عێراق یان هەرێمی کوردستاندا، ئەوا لە پێگەی ئەم جەماوەرە پرۆلیتاریەوە نایگرێتەبەر، بەڵکو لە پێگەیەکی چینایەتی دیکە و بە کاریگەری کەشوهەوای بۆرژوازی زاڵ بەسەر ژیانی سیاسی کۆمەڵگەدا، و بەم پێیەش سیاسەتی بەشداریکردن بە ئەوان و بە تایبەت ئەو حزبانەی کە خۆیان بە کۆمۆنیست دەزانن، بەداخەوە دەبێتە هەڵخلیسکان، بەرەو لای ڕاست و بەرەو کەشوهەوای سیاسی بۆرژوازی زاڵ.

ڕابەرانی حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق و کوردستان کە بانگەشەی بەشداریکردن دەکەن لە پەرلەماندا، وا دەنوێنن کە “دوای خۆبەخۆیی جەماوەر” ناکەون، بەڵام ئەم ئیدعایە ئەم کێشە چینایەتییە و ئەم لادانە بەرەو سیاسەتی بۆرژوازی و جێهێشتنی گۆڕەپانی هێزەکانی شۆڕشی پرۆلیتاریای سۆسیالیستی چارەسەر ناکات. هەروەها، لەدوانی هەندێک لە ڕابەرانی ئەم دوو حزبە لە دژی ئەوانەی بایکۆتیان گرتەبەر لە نێو کۆمۆنیستەکان و بە تایبەتی دژی (ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق)، و ناونانیان بە چەندین ناو و ناتۆرەی ناسیاسی و شکاندنی سنووری ڕێز و گیانی هاوڕێیانە، ئەمە بە جۆرێک لە جۆرەکان و تا ڕادەیەک سەروسیمای ئەم نزیکبوونەوە چینایەتییە بۆرژوازییە و ئەم دوورکەوتنەوەیە نیشان دەدات لە جەماوەری کرێکار و بەهەژارکراوی دژە ڕژێم و پەرلەمانەکەی، وە دوورکەوتنەوە نیشان دەدات لە تاکتیکی سیاسی کۆمۆنیستی لەم قۆناغەدا، و بەم پێیەش دوورکەوتنەوە لە ئەرکەکانی ڕێکخستنی شۆڕش، بەڵکو واوەتر لەمەش بایکۆتکردنی شۆڕش و هەڵپەکردن بە هەڵبژاردن نیشان دەدات.

عەبدوڵا سالح: سەرکردەکانی ئەم دوو حیزبەی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق و کوردستان بانگەشەی ئەوە دەکەن کە لینین جەختی لەسەر پەیوەستیی بەشداریکردن لە پەرلەمانە بۆرژوازییە کۆنەپەرستەکان کردۆتەوە. بۆچوونی ئەوە سەبارەت بەمە چییە؟ لێرەدا پشت بە کتێبی لەنین “نەخۆشیی ‘چەپڕەوی’ منداڵانە لە کۆمۆنیزمدا” دەبەستن، ئایا ڕوونکردنەوەیەکیش بۆ ئەم خاڵە هەیە؟

موئەیەد ئەحمەد: بە بڕوای من، ئەم هەڵوێستەی ئەوان نەک تەنیا لەگەڵ مێتۆد و تێزەکانی لەنین سەبارەت بە بەشداریکردن یان

بایکۆتکردنی پەرلەماندا ناگونجێت، بەڵکو کاریکاتێرێکیشە بۆ مێتۆد و تێزەکانی ئەو لەمبارەیەوە. لێرەدا دەبێت سەرەتا مێتۆدی لێنین لە مامەڵەکردن لەگەڵ ئەم بابەتەدا بناسین. بە پێچەوانەوە، ئەو کەسەی کە پەنا بۆ لێنین و جەختکردنەوەکانی لەسەر بەشداریکردن لە پەرلەمان دەبات بۆ پاساودانی بەشداریکردنی لە پەرلەمانی ئێستای عێراق، خۆی لەگەڵ مێتۆد وتێزەکانی لێنیندا ناکۆکە. با ئەمە ڕوون بکەینەوە.

تیزەکانی لێنین سەبارەت بە بەشداریکردن یان بایکۆتکردنی پەرلەمانە بۆرژوازییەکان، پێش هەر شتێک، وەک خۆی جەختی لە دەکاتەوە، بەشداریکردنەکی "زۆر خاکی و سادە" بووە لە گفتوگۆکردن دەربارەی گرنگیی بەشداری یان بایکۆت لە پەرلەمانی بۆرژوازیدا لەسەر بنەمای "ئەزموونی ڕووسیا". بۆ تێگەیشتن لە هەڵوێستی لێنین، لێرەدا دەقێک لە کتێبی "نەخۆشیی 'چەپڕەوی' مناڵانە لە کۆمۆنیزمدا" دەهێنمەوە:

"... دڵنیاترین ڕێگە بۆ شکاندن و زیانپێگەیاندنی بەهای بیرۆکەیەکی سیاسی نوێ (یان هەتا بیرۆکەیەکی سیاسیش نەبێت)، بریتییە لە بردنە پێشەوەی تا ئاستی گەمژەیی (السخافة) بە ناوی بەرگریکردن لێیەوە. ئاشکرایە هەر کەسێک بیەوێت بە شێوە کۆنەکە و بە گشتی بڵێت ئەوە ڕێگەپێدراو نییە کە خۆت بەدوور بگریت لە بەشداریکردن لە پەرلەمانە بۆرژوازییەکاندا لە هەموو بارودۆخێکدا، ئەوا ئەو کەسە لەسەرهەق نییە. من لێرەدا ناتوانم فۆرمولەیەک بۆ ئەو بارودۆخانە بخەمە بەردەست کە تێیدا بایکۆتکردنی پەرلەمان بەسوودە، چونکە ئەرکی ئەم وتارە نییە، و ئەم ئەرکە بریتییە لە دەرسکردنی ئەزموونی ڕووسیە سەبارەت بە پرسە دەستبەجێیەکانی تاکتیکی ئینتەرناسیوناڵی کۆمۆنیستی ..."(٤)

بێگومان، سیاسەتی لێنین سەبارەت بە بەشداری یان بایکۆتی پەرلەمانە بۆرژوازییەکان پرەنسیپێکی گشتی و تیۆرییەک نییە کە لە هەموو بارودۆخێکدا جێبەجێ بکرێت، بەڵکو مەسەلەیەکی تاکتیکییە لە چوارچێوەی ستراتیژیی خەباتی کۆمۆنیستی شۆڕشگێڕانەی پرۆلیتاریا، و وەک خۆی دەڵێت، پوختەیەکە لە "ئەزموونی ڕووسیا". لەگەڵ ئەوەشدا، ئاشکرایە کە سیاسەت و تیۆرییەکانی لێنین سەبارەت بە پەرلەمانتاریزم، بەرجەستەکردنەوەی مێتۆد و ستراتیژیی سیاسی شۆڕشگێڕیی ئەوە لە ڕێکخستن و سەرکردایەتیکردنی شۆڕشی پرۆلیتاری سۆشیالیستیدا. ئەو کەسەی کە بەشداری یان بایکۆتی پەرلەمان بەدوور لە ڕێکخستن، پەرەپێدان و سەرکردایەتیکردنی ئەم شۆڕشە و پەرەپێدانی خەباتی سیاسی چینایەتیی پرۆلیتاریای سەربەخۆ لەناو کۆمەڵگەدا دەخاتەڕوو، ئەوە ئەو کەسەیە کە پابەند نییە بە

مەتۆد و ستراتیژیی لینین لە مەسەلەی پەرلەمانتاریزمدا.

باس و لێکۆڵینەوەکانی ئەنتەرناسیۆنالی سێیەم، بەدیاریکراوی لە دووەمین کۆنگرەیدا، زۆر گرنگ بوون، کە تێزگەلێک بوون لە بارودۆخی پەرەسەندنی ئەنتەرناسیۆنالی سێیەم و گەشەی بارودۆخە شۆڕشگێڕییەکان لە بەشێک لە وڵاتانی ئەوروپای ڕۆژاوا و دەرکەوتنی حیزبگەلێکی کۆمۆنیستی بەهێز کە ڕێگیان لە ناو چینی کرێکار و بزووتنەوەی کرێکاریدا هەبوو. لە ڕوانگەی لینینەوە، پێویست بوو لەو بارودۆخانەدا پەرلەمانە بۆرژوازییەکان بە شێوەیەکی شۆڕشگێڕانە بەکاربهێنرێن، ئەوەش لە ڕێگەی هاندانی شۆڕشگێڕانەوە دژ بە پەرلەمان و دەوڵەتی بۆرژوازی لەسەر سەکۆی خودی پەرلەمان، نەک بە بەدەستهێنانی ئەم یان ئەو چاکسازی یان کێبڕکێ لەسەر کورسییەکانی پەرلەمان، بەڵکو بە مەبەستی کۆکردنەوەی هێزەکانی شۆڕشی پرۆلیتاری لە دەرەوەی پەرلەمان و کێشکردنی زۆرێک لە بەش و توێژی دواکەوتووی ناو ڕیزەکانی چینی کرێکار و "فەرمانبەرە بچووکەکان" و جووتیارانی خۆشباوەڕ بە پەرلەمان بۆ ناو بزووتنەوەی کرێکاری و جەماوەری شۆڕشگێڕ و حیزبە کۆمۆنیستەکان و کاروانی شۆڕشی پرۆلیتاری. ئەمەش لە ڕێگەی بەکارهێنانی هاندانی شۆڕشگێڕانە لەسەر سەکۆی پەرلەمان دژ بە پەرلەمان و دەوڵەتی بۆرژوازی و ڕوونکردنەوەی ئەوە بە ئەو بەش و توێژە خۆشباوەڕانە بە پەرلەمان، کە پەرلەمان ڕێگەیەک نییە بۆ بەدەستهێنانی داواکاری و ئامانجەکانیان. بەم جۆرە و لەم ڕێگەیەوە بردنە پێشەوەی خەباتی جەماوەری شۆڕشگێڕانەی دەرەوەی پەرلەمان. بێگومان، ئەم مەتۆدە و ستراتیژییە پەیوەندی بە بارودۆخی هاوچەرخیشەوە هەیە و ناکرێ چاوپۆشی بکرێت لەم ئەرکە لاوەکییانە لە خەباتی سۆسیالیستی پرۆلیتاریدا. بایکۆت یا بەشداری لە پەرلەمان، بە پێی ئەو بارودۆخانەی کە بە هەریەکەیان دیاریکراوە، دەبێت خزمەت بەم ستراتیژییە شۆڕشگێڕانە بکات و بە پێی ئەم مەتۆدە بێت.

کۆمۆنیستە چەپەکان لە ئەڵمانیا، هۆڵەندا، ئیتاڵیا، و بەریتانیا لەگەڵ تیۆرییەکانی لینیندا هاودەنگ نەبوون، بەڵکو بەشێکیان بەشدارییان بە تاکتیکێکی "ڕاستەڕەوانە" دادەنا لە بارودۆخی کونکریتی وڵاتەکانی خۆیاندا و جەختیان لەوە دەکردەوە کە سیاسەتی بەشداری لە پەرلەمانە بۆرژوازییەکان لە ئەوروپای ڕۆژاوا خزمەت بە شۆڕش ناکات، وە هیچ پاساوێک نییە بۆ بەشداری لەو وڵاتانەی کە حیزبە سۆسیالیستە پەرلەمانتاریستە ڕیفۆرمیستەکان وێرانکاریان بەسەر بزووتنەوەی کرێکاری و کۆمۆنیستیدا هێناوە، و بەم شێوەیەش بەلای ئەوانەوە "ئەزموونی ڕووسی" گونجاو نییە بۆ ئەو وڵاتانە. ئەوان تەنیا نەبوون، بەڵکو ئەنارکیستە بەشداربووەکانی کۆنگرەی

ئەنتەرناسیۆنالەی سێیەم و "کرێکارانی پیشەسازی جیهان" و نوێنەرانی سەندیکالیزمی ئەنارکستییش، هاوبەشی بۆچوونەکانی ئەوان بوون.

لینین کە ڕابەرایەتی بزووتنەوەیەکی پرۆلیتاری سەرکەوتووی دەکرد لە ڕووسیا و دەیویست ڕیزی پرۆلیتاریای جیهانی بەهێز بکات و سوود لە هەموو ئەو ئامرازانە وەرگرێت کە لەبەردەستدان بۆ ئەم شۆڕشە و گەشەی بزووتنەوەی پرۆلیتاری کۆمۆنیست، وە پێی وابوو کە ئەم کۆمۆنیزمە "چەپڕەوییە" و نەرمی نەنواندنی لە بەکارهێنانی سەندیکا و پەرلەمانە بەرژوازییەکان لە ڕێڕەوی خەباتیاندا، و دەرک نەکردنیان بە هاتنی کرێکارانی سەر بە حزبە سۆسیال دیموکراتە ڕیفۆرمیستەکان بۆ نێو ڕیزی حیزبە کۆمۆنیستە نوێیە گەشەسەندووەکان، و ڕەتکردنەوەی هەر سازشێک لەوانە ئاشتی (برێست-لیتۆڤسک)، ڕێگرە لە بردنە پێشەوەی شۆڕش و سەرکەوتنی لەو وڵاتانەدا. لینین لە سەرهەق بوو لەمەدا.

گواستنەوەی میکانیکییانەی هەڵوێستی لینین لەو سەردەمەدا بۆ عێراق بەدوور لەو بارودۆخ و هەلومەرجانەی کە تاکتیکی بەشداری یان بایکۆت لە چوارچێوەیاندا خراوەتەڕوو، نەک تەنیا مێتۆدێکی مارکسی نییە بەڵکو هیچ پەیوەندییەکیشی بە تێزەکانی لینینەوە نییە.

باسکردن لە بەشداری یان بایکۆت لە پەرلەمان و هەڵبژاردنە پەرلەمانییەکان بە شێوەیەکی تاکلایەنانە و دابڕاو لە پەیوەندیی نێوان چینەکان لە کۆمەڵگەیەکی دیاریکراودا و تایبەتمەندییەکانی خەباتی چینایەتی و ڕەوتی شۆڕش تێیدا، پوچەڵ کردنەوەی مێتۆدی لینینە.

بە ڕای من، خودی مێتۆدی لێنین ئەوە دەخوازێ کە سیاسەتی بایکۆت بگیرێتە بەر لە عێراق و لە پەیوەند بە پێداویستییەکانی بردنە پێشەوەی هێزەکانی شۆڕشی پرۆلیتاری لەم وڵاتە و لە پەیوەندیش بە بەهێزکردنی خەباتی سیاسی چینایەتی پرۆلیتاری، نەک بەشداری لە پەرلەمانێکی بەرژوازیی ڕیسوا و مۆنۆپۆڵکراو لەلایەن ئەو هێزە میلیشیاییە قەومی و ئیسلامییانەوە کە پشتیان بەستووە بە دەستوەردانی هێزە ناوچەیی و نێودەوڵەتییەکان، هەروەها نەک بەشداری لە پەرلەمانێک کە نوێنەرایەتی هێزەکانی دژە شۆڕش دەکات کە (ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەری ٢٠١٩)یان لە خوێندا شەڵاڵ کرد.

عەبدوڵا ساڵح: چۆن دەڕوانیتە ئاستی خۆشباوەڕی بە پەرلەمانی بەرژوازی لە عێراق لەناو جەماوەری پرۆلیتاریادا بەتایبەتی لەناو بەشە پێشکەوتووەکەیدا بۆ گەیشتن بە گۆڕانکاری ئابووری و سیاسی لە بەرژەوەندی خۆیان؟

موئەیەد ئەحمەد: ئەزمونی (٢٢) ساڵ لە بەردەوامی ئەم ڕژێمە سیاسییەی ئێستای عێراق، و شێوازی کارکردنی و ئامرازەکانی ئەم

ڕژێمە و دامەزراوە پەرلەمانی و هەڵبژاردنەکانی، ئەوەی دەرخست بە زۆربەی جەماوەری عێراق، بەتایبەتی بە زۆرینەی جەماوەری پڕۆلیتاریای گەنج، کە هیوا و ئاواتی گەیشتن بە هەر چاکسازییەکی جددی لە بەرژەوەندییان لە ڕێگەی پەرلەمان و هەڵبژاردنەوە لە خەشخەیاڵی بەولاوە شتێکی تر نییە، خەشخەیاڵییەک کە برەوی پێ دەدرێت؛ لەلایەن بۆرژوازی دەسەڵاتدار و حزبە بۆرژوازییەکانی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامییەوە لە نیولیبراڵ و ناسیۆنالیست و هێزە بۆرژوازییە دژە شۆڕشەکانی دیکە و هەروەها لە لایەن حزبی شیوعی عێراق و ئەوانەشەوە کە نزیکن لێی و هەڵگری هەمان ئاسۆی سیاسیی بۆرژوازیی ڕیفۆرمخوازانەی سازشکارن.
بەم پێیە، هۆشیاری سیاسی گشتی لە بێهودەیی بەشداریکردن لە پەرلەمان بە بەدیهێنانی چاکسازی لە بەرژەوەندی جەماوەر، هۆشیارییەکی پرۆلیتاریانەیە کە چینی کرێکار بەدەستی هێناوە بە تایبەتی نەوەی گەنجی ئەم چینە، ئەویش لە ڕێگەی ئەزمونی خەباتی خۆیەوە، کە بەدرێژایی دوو دەیەی ڕابردوو پەرەی سەندووە بە بەدیهێنانی چاکسازیی ئابووری و کۆمەڵایەتی لە بەرژەوەندی خۆی و سەپاندنی داخوازییەکانی بەسەر دەسەڵاتداران و پەرلەماندا، بە دابینکردنی کار و باشترکردنی بارودۆخی ژیان و نەهێشتنی گەندەڵی و کۆتاییهێنان بە دەسەڵاتی میلیشیاکان و سنوردان بە خنکاندنی ئازادییە تاکەکەسی و مەدەنییەکان، و کۆتاییهێنان بە نفوز و دەسەڵاتی وڵاتانی ئیمپریالیستی و ناوچەیی لە ناوخۆی عێراقدا کە ڕێکهاتنەتەوە لەگەڵ بەرژەوەندیی هێزە دەسەڵاتدارەکانی عێراق، ئەمە جگە لە چەندین داواکاری تر، لە سەراسەری عێراقدا بە هەرێمی کوردستانەکەشیەوە.
ئەم هۆشیاری و خەباتە سیاسییەی جەماوەر پەرەی سەندووە تا ئاستی کردەی سیاسی ڕاستەوخۆ و بەرزکردنەوەی دروشمی ڕووخاندنی دەسەڵات و دوورخستنەوەی حزبە فەرمانڕەواکان لە ژیانی سیاسی وڵات بە پەرلەمان و دامودەزگاکانیشیانەوە، هەر وەک لە (ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەری ٢٠١٩)دا ڕوویدا، بەڵام ڕاپەڕینەکە بە شێوەیەکی دڕندانە سەرکوت کرا و لەبار برا بە ڕێگەی جۆراوجۆر لەوانە لە بە ڕێگەی هەڵبژاردنی پێشوەختە، وەک پێشتر باسمان کرد. جگە لەوەش ئەم ناڕەزایەتییە سیاسییە جەماوەرییە لە هەرێمی کوردستان گەیشتە ئاستێک کە بارەگای هەموو لایەنە دەسەڵاتدار و ئۆپۆزسیۆنەکانیشیان سوتاند، لەوانە بارەگای حزبی شیوعی عێراقیش لە یەکێک لە خرۆشانە شۆڕشگێڕییە خۆبەخۆکانیدا لە دەیەی ڕابردوودا لە پارێزگای سلێمانی.
جگە لەوەش، کرێکارانی کەرتی پیشەسازی و ئەوانەی لە کەرتە

خزمەتگوزارییەکان لە عێراقدا کاردەکەن، تا ڕادەیەک ئەو هوشیارییەیان بەدەستهێناوە، لە ڕێگەی خەبات و ناڕەزایەتییەکانیانەوە، کە ئەوەی حکومەتە یەک لە دوای یەکەکان دەیکەن، لە ڕادەستکردنی کەرتی پیشەسازی گشتی و گۆڕینی پەیکەرەی کۆمپانیاکانی ئەم کەرتە و کەرتە جۆراوجۆرە ئابووری و خزمەتگوزارییەکان لەم وڵاتەدا، سیاسەتێکی گشتی دەوڵەت و ڕژێمە سیاسییەکەیەتی، کە هەڵبژاردن و پەرلەمان هەر هەمان ئەو سیستەم و ئەم سیاسەتانە بەرهەم دەهێنێتەوە.

هەر هەمان ئەمەش لە هەرێمی کوردستاندا لەئارادایە کە بزووتنەوە و ناڕەزایی جەماوەری کرێکاران و فەرمانبەران و مامۆستایانی هەرێمەکە ئەم هوشیارییەیان بەدەستهێناوە لە ماوەی زیاتر لە دە ساڵەدا، دژی پێنەدان و دواکەوتنی مووچەکانیان، و دژی هەردوو حکوومەتی هەرێم و حکوومەتی فیدراڵ و یاریکردن بە چارەنووسیان.

لێرەوە ئاستی ڕەتکردنەوەی پەرلەمان و دامەزراوەکانی لە لایەن ئەم جەماوەرەوە گەیشتۆتە ئەو ڕادەیە کە هەوڵی هەر حزب و ڕەوت و تاکێکی ئۆپۆزسیۆن ڕەت بکەنەوە، چ جای هەوڵی حزبەکانی دەسەڵاتدار، بۆ بەهرەبەرداری لە بزووتنەوەی ناڕەزایەتییەکانیان بە مەبەستی پڕوپاگەندەی پەرلەمانی یان هەڵبژاردن.

جیاوازییەکی ڕوون و ئاشکرا هەیە لە نێوان ئەو خۆشباوەرییەی کە لە ژینگەی جەماوەری پرۆلیتاریادا هەیە سەبارەت بە پەرلەمان و حکومەتەکان، لەگەڵ ڕێکخستنی خەباتی هەر ڕۆژیاندا لە دەرەوەی پەرلەمان بە سەپاندنی داواکارییەکانیان بەسەر پەرلەمان و حکومەتەکاندا. ئەزموونی چینی پرۆلیتاریا و خەباتی سیاسی لە عێراق لە ماوەی (٢٢) ساڵی ڕابردوودا بە پلەی یەکەم خەباتێک بووە لە دەرەوەی پەرلەمان بۆ سەپاندنی داواکاری ئابووری و سیاسی و کولتووری و مەدەنی بەسەر ڕژێم و پەرلەمانەکەیدا. ئەمە شتێکی جەوهەرییە لە هەڵسەنگاندا بە پەیوەندییە چینایەتییەکان لە عێراق سەبارەت بە پەرلەمان. پەرلەمان و تەواوی پرۆسەی سیاسی بۆتە ئامرازێکی ڕیسوا بۆ چەسپاندنی چەپۆکی هێزە سیاسییە بۆرژوازییە فەرمانڕەواکان و پتەوکردنی بناغەکانی سەرمایەداری و دەوڵەتی بۆرژوازی، سەرەڕای هەموو دەهۆڵ کوتانێکی ئۆپۆزسیۆنی سیاسی بۆرژوازی ڕژێم و ڕیفۆرمخوازە سازشکارەکان بە ناوی چەپ و سۆسیالیزمەوە، کە گوایە بەشداریکردن لە پەرلەمان پەیوەستە بەم خەباتە جەماوەرییەی دەرەوەی پەرلەمان و درێژکراوەی سەپاندنی داواکارییەکانی ئەم خەباتە ناپەرلەمانییەیە بەسەر دەسەڵاتدا.

واقیعی چینایەتی لەسەر زەمین ئەوەیە کە پەرلەمانی عێراق ئامرازێکی سیاسی قۆرخکاری بۆرژوازی فەرمانڕەوایە، دژی پرۆلیتاریا

و خەباتەکانی و ناتوانرێت بخرێتە خزمەت بەدیهێنانی هیچ چاکسازییەکی جددی لە ژیانی ئەم چینە و جەماوەری بەهەژارکراو، چ جای بەکارهێنانی بە پڕوپاگەندەی شۆڕشگێڕانە لە دژی پەرلەمان، وەک هەندێک لە ڕابەرانی حزبە کۆمۆنیستە کرێکارییەکان بانگەشەی بۆ دەکەن. بۆیە لە هەلومەرجی سیاسی ئێستا و هاوسەنگی هێزە چینایەتییەکان لەعێراقدا، بەشداری لە پەرلەمان و هەڵبژاردنی پەرلەمانی لەپێناو بەدیهێنانی چاکسازی لەدژی بۆرژوازی وەیا بەکارهێنانی بە پڕوپاگەندەی شۆڕشگێڕانە تەنها مانایەک لەڕووی سیاسییەوە دەگەیەنێت، کە ئەویش بە مەبەست بێت یان بەبێ مەبەست، بەشداریکردنە لە بەرهەمهێنانەوەی هەمان سیستمی بۆرژوازی دەسەڵاتدار و سیاسەتەکانی و دامەزراوەکانی، لەسەر حیسابی لاوازکردنی خەباتی سیاسی جەماوەری پرۆلیتاریا لە دەرەوەی پەرلەمان و سەرکوتکردنی وزەی شۆڕشگێڕییەکانی و بەهێزکردنی سیاسەتی بۆرژوازی ڕاستڕەوانە لە جەرگەی خەباتەکی چینایەتی بەردەوام لە کۆمەڵگادا.

عەبدوڵڵا ساڵح: ئەوەی ئەوە دەیڵێن ڕاستە، بەڵام ئەوە نکۆڵی ناکات خۆشباوەڕی بە پەرلەمان لەنێو بەشێک لە جەماوەری چینی کرێکار و زەحمەتکێش و ژنانی ستەملێکراو و گەنجان بە هێنانەدی هەندێک چاکسازیی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی لە بەرژەوەندییان. بەچوونی ئێوە لەمبارەوە چییە؟

موئەیەد ئەحمەد: بە دڵنیاییەوە هێشتا خۆشباوەڕییەک هەیە بە پەرلەمان لەنێوان بەشێک لە جەماوەری چینی کرێکار و زەحمەتکێش و ژنانی ستەملێکراو و گەنجان بە هێنانەدی چاکسازی، جا چ سیاسی بێت یا ئابووری وەیا کۆمەڵایەتی لە ڕێگەی پەرلەمانەوە، بەڵام لە قۆناغی ئێستای پەرەسەندنی پڕۆسەی شۆڕشگێڕانە لە کۆمەڵگادا، کە هاوسەنگی هێز بە قازانجی بۆرژوازی دەسەڵاتدارە، بەشداری کۆمۆنیستەکان لە پەرلەماندا - نەک تەنها بە بەدیهێنانی ئەو چاکسازییانە، بەڵکو تەنانەت بە بەشداریکردن لە پڕوپاگەندەی شۆڕشگێڕانە لەناو پەرلەماندا بە کاریگەری دانان لەسەر ئەم توێژانەی پرۆلیتاریا و هێنانیان بە ناو شۆڕش- کارێکە هیچ ئەنجامێکی نابێت، چونکە چەقی قورسایی سیاسی بە کاریگەری دانان لەسەریان، فراوانکردنەوەی نفوزی بزووتنەوەی کرێکاری و گەنجان و ژنانی شۆڕشگێڕە لە دەرەوەی پەرلەمان و لەم ڕێگەیەوەشەوە داسەپاندنی ئەو چاکسازییانەیە بەسەر پەرلەماندا.

ئەگەر تەماشای پەیوەندی چینەکانی ناو کۆمەڵگە بە پەرلەمانەوە بکەین، بە گشتی دەبینین زۆربەی جەماوەری پرۆلیتاریا و کرێکاران و فەرمانبەران هیوا و ئاواتیان لەسەر دانەناوە، بەڵام لەولاوە لە بەرامبەر ئەمەدا دەبینین پەرلەمان ئامرازێکە بە هێنانەدی

بەرژەوەندییە سیاسی و ئابوورییەکانی دەستە و تاقمە جۆراوجۆرە گەورە و بچووکەکانی بۆرژوازی قەومی و ئیسلامی و نیولیبرالە و حزبەکانیان و ڕێکخراو و نوێنەرەکانیان لە نێو ڕۆشنبیران و لێکۆڵەرانێک کە سیاسەتی پەرلەمانی پیشەیانە، لەگەڵ حزبی شیوعی عێراق و ئەوانەی پەیوەست بوون بە کاروانەکەیەوە.

هەروەک پێشتر ئاماژەم پێدا، بەشێک لە پرۆلیتاریا لە سەرتاسەری عێراقدا خۆشباوەڕانە بە پەرلەمان و حزبە ئیسلامی و قەومییەکان و دەچنە ناو هەڵبژاردن و دەنگ بەو حزبانە دەدەن، لە کاتێکدا کە تووڕە و بێزارن لە دەست ڕژێمەکەیان و گەندەڵییەکانی و دامەزراوە جۆراوجۆرەکانی، بەڵام ڕێگەی ڕزگاربوونیان بەوە دەبیننەوە کە دوای حزبە تائیفی و قەومییەکان بکەون، ئەمەش لەژێر کاریگەری بیروباوەڕی تائیفی و مەزهەبی و قەومیدا.

ڕێگەیەکی ئاسان لەئارادا نییە بۆ هێنانی ئەم بەشە تا ڕادەیەک بەرفراوانەی پرۆلیتاریا بۆ کردەی سیاسی سەربەخۆی چینایەتی لە بەرژەوەندی خۆیان، دوور لە کاریگەریی نفوزی ئەم حزبە تائیفی و خێڵەکی و میلیشیایانەی کە دەسەڵات و سامانیان لەژێر دەستدایە.

جەماوەری زەحمەتکێش و گەنجانی ناو ئەم ژینگە کۆمەڵایەتییە دەکەونە ژێر کاریگەری گەشەی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان و ڕاپەڕینە شۆڕشگێڕییەکان و پەرەسەندنی ناڕەزایەتییەکان؛ کە داوای هەلی کار و زیادکردنی مووچە و دەرماڵە و باشترکردنی بارودۆخی ژیان و دەستڕاگەیشتن بە چاودێری تەندروستی و خوێندن و خزمەتگوزارییە گشتییەکانی دیکە دەکەن، و خەباتیش دەکەن دژی گەندەڵی و مەحسوبیەت و بەکارهێنانی پۆستە ئیدارییە گشتییەکان و سەرکوتی سیاسی و کۆنترۆڵکردنی میلیشیاکان و هتد، هەموو ئەم خەباتە جۆراوجۆرانەش لە دەرەوەی پەرلەمان لەئارادان.

بۆ نموونە، بزووتنەوەی هەموارکردنەوەی پێوەرەکانی مووچەی کرێکاران و فەرمانبەرانی کەرتی حکومی، بزووتنەوەیەکی تا ڕادەیەک فراوان بوو و ئێستاش لە ئارادایە، بەڵام ڕابەرایەتی ئەم بزووتنەوەیە بەشێوەیەکی سەرەکی هێشتا لە دەستی کەسانی سەر بە (ڕەوتی سەدر) دایە. ئەرکی سیاسی کۆمۆنیستەکان ئەوەیە کە ڕۆڵێکی کارایان هەبێت لەم بزووتنەوەیەدا بۆ بەهێزکردنی لەسەر بنەمای بەرژەوەندییە چینایەتییە سەربەخۆکانی، و بەهێزکردنی ڕیزی هەڵسووڕاوانی کرێکاری و چالاکوانانی پێشکەوتوو لە ڕووی هۆشیاری بەرژەوەندییە چینایەتییەکانیان و لە پڕۆسەیەکی کار و کارلێککردندا بن لەگەڵیاندا، وە کاربکەن بۆ کاریگەری دانان لەسەریان ڕووەو گرتنەبەری سیاسەتێکی چینایەتی پرۆلیتاری و کۆمۆنیستی.

بەشێک لەم توخمە پێشکەوتووانەی چینی کرێکار بەشدار بوون و

هەوڵیان دا تا بزووتنەوەی هەموارکردنەوەی پلەبەندی مووچە هەڵسێت بە ڕاگەیاندنی خۆپیشاندانێک لە (١)ی ئایاری (٢٠٢٣)دا کە بوو بە نەریتێکی خەباتکارانە لەوکاتەوە. جگە لەوەش ململانێی کرێکارانی پیشەسازی لە کەرتی گشتی لە عێراق دژی ڕادەستکردنی کۆمپانیا و کارگەکانی ئەم کەرتە و گۆڕینی پەیکەرەیان و بەدەستهێنانی هۆشیاری لە ڕێگەی هەڵسوڕاوانی (یەکێتی شورا و سەندیکا کرێکارییەکان)، ئەمانە بەشدار بوون لەوەی کە کە کەسانی پێشڕەویان بگەنە ئەو قەناعەتەی کە ئەم سیاسەتانە سیاسەتی گشتی دەوڵەتن و ناتوانرێت لە ڕێگەی پەرلەمان یان ئەندامانێکی پەرلەمانەوە بگۆڕدرێن کە هاوسۆزی کرێکارانن. بەم پێیە ڕۆڵی یەکلاکەرەوەی کۆمۆنیستەکان لەناو بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان و سەندیکاکانی کرێکاران و خەباتە جەماوەرییە جۆراوجۆرەکان و ڕێکخراوەکانیاندا ئەوەیە کە یارمەتیدەرێکی گەورەیە بە ڕەواندنەوەی خۆشباوەڕییەکانی ئەو بەشەی کەمتر پێشکەوتووە لە پڕۆلیتاریا، بە پەرلەمان.

عەبدوڵڵا ساڵح: یەکێک لە پارادۆکسەکانی ئەم هەڵبژاردنە ئەوەیە کە چەند حزبێکی ناو بزووتنەوەی کۆمۆنیستی کرێکاری بە تایبەتی هەردوو حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق و حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری کوردستان، سیاسەتی بەشدارییان گرتەبەر لەو هەڵبژاردنەدا بەو ئارگوومێنتەی کە پەرلەمان سەکۆیەکە لە ڕێگەیەوە دەتوانرێت بەرگری بکرێت لە بەرژەوەندیی کرێکاران و زەحمەتکێشان، وە بەدژی ئەو پڕۆژەی کۆنەپەرستانەش کە دەخرێنەڕوو لە پەرلەمان بوەستێتەوە و پڕوپاگەندەی شۆڕشگێڕانەش بکەیت بە شکست پێهێنانی پەرلەمان هەر لە ڕێگەی سەکۆی پەرلەمان خۆیەوە، وە گەلێک ئارگومێنتی تری لەو شێوەیە. خوێندنەوەتان بۆ ئەم هەڵوەست و ئەم دیاردەیە چییە؟

موئەیەد ئەحمەد: گرتنەبەری ئەم تاکتیکە پارادۆکسێک نەبوو، چونکە ماوەیەکە سەرکردایەتی ئەو دوو حزبە ئەم تاکتیکە سیاسییەیان گرتۆتە بەر، حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری کوردستان هەوڵیدا بەشداریی هەڵبژاردنی ساڵی ڕابردووی هەرێمی کوردستان بکات لەگەڵ حزبی شیوعی کوردستان.

ڕابەرایەتی حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق و کوردستان ڕایانگەیاند، بەشداریکردنیان لە هەڵبژاردنی ساڵی (٢٠٢٥)، سیاسەتێکە ئاگاهانە پێی گەیشتوون دوای ئەو گفتوگۆیانەی لە چەند مانگی ڕابردوودا ئەنجامیان داوە. ئەوان دەڵێن گرتنەبەری ئەم تاکتیکە لە ئەنجامی گفتوگۆی درێژخایەن و چاوپیاخشاندنەوە بووە بە سیاسەتەکانیاندا، بەتایبەتی بە سیاسەت و تاکتیکی بایکۆت کە پێشتر گرتبوویانە بەر. جگە لەوەش وتار و چاوپێکەوتنی هەندێک لە ئەندامانی سەرکردایەتی ئەم دوو حزبە، پاڵنەرەکانی گرتنەبەری ئەم

سیاسەتە و ناو□□ک□کەی ڕوون دەکەنەوە.
یەکەم شت کە لەم وتار و چاوپێکەوتنانەدا ڕوون دەبێتەوە ئەوەیە کە بەشداری لە هەڵبژاردندا تەنها تاکتیکێکی سیاسی نییە کە ئەو دوو حزبە گرتویەتیانەبەر، بەڵکو پیادەکردنی ئاراستەیەکی سیاسی و شێوازێکی کارکردنە لەسەر بنەمای چاوپیاخشاندنەوە بە ڕێبازی سیاسی پێشوویان کە سیاسەتی بایکۆتی هەڵبژاردن بوو لە خولەکانی ڕابردوودا. جا لەسەر بنەمای ئەم ئاراستە و هێڵە سیاسییە نوێیە، ئەمساڵ تاکتیکی بەشداریکردنیان گرتەبەر و لە ساڵانی داهاتووشدا بەردەوام د□ب□ن لە گرتنەبەری و پێشدادەگرنە سەر ئەوەی کە هیچ گەڕانەوەیەک لەوەدا نییە.
ئەمەش بەو مانایەیە کە گفتوگۆکردن لەگەڵیان سەبارەت بە بایکۆت یا بەشداری بابەتێکە پێشتر لەلایەن ئەوانەوە یەکلایی کراوەتەوە و بەشداریکردن سیاسەتی فەرمی ئەم دوو حزبەیە لە ماوەی داهاتوودا ئەگەر ئەم هەلومەرجەی وەک ئێستا لە ئازادی ڕێژەیی بۆ کاری عەلەنی بەردەوام بێت، یان تەنانەت لە هەلومەرجێکدا کە ئەم ئازادی کاری عەلەنییە بەرتەسکتریش بێتەوە.
بۆیە هەموو ئارگیومێنت و ڕوونکردنەوەکانیان بۆ بەرگریکردن لە سیاسەتی بەشداریکردن تەنیا کارێکی تەواوکەر و پڕوپاگەندەییە بۆ پاساوهێنانەوە بۆ ئەم ئاڕاستە و هێڵە سیاسییە، و بۆ تاکتیکی بەشداریکردن لە پەرلەمان، و پێچراوەتەوە بە هێرشکردنە سەر کۆمۆنیستەکان و ئەوانەی ڕەخنەگرن ل□□یان لەناو بزووتنەوەی چەپ و کۆمۆنیستیدا. ڕەخنەگرتن لەم ئارگیومێنتانە و ئاشکراکردنی خاڵە لاوازە سیاسییەکانیان و ڕەخنەگرتن لە چەمکە سیاسییەکانیان لەم ڕووەوە پێویستی بە نامێلکەیەکی دووردر□ژ ه□ی□، ب□□ام ل□□□دا لەسەر هەندێک لە تەوەرەکانی ئەو خاڵانە دەوەستین کە چۆن بەرگری دەکەن لەم سیاسەتە و دەرئەنجامەکانی.
یەکێک لە ئارگیومێنتەکانیان بۆ بەشداریکردن ئەوەیە کە تۆ لە پرسیارەکەتدا ئاماژەی پێ دەکەیت، بەڵام جگە لەوەش ئارگومێنتی دیکەش دەخەنەڕوو کە بە گشتی ئارگیومێنتگەلێکن کە هاوئاهەنگی لۆژیکییان نوقسانە و جەوهەری چینایەتی ئەم سیاسەتە یان مانا سیاسییە کردارییەکەی ڕوون ناکەنەوە لە پێوەند بە خەباتێکی چینایەتی کە لە کۆمەڵگادا لە ئارادایە، بەڵکو خۆیان لەم بابەتە دەدزنەوە و بە شێوەیەکی سەرەکی ڕوونکردنەوەکانیان بە دەوری چەند چەمکێکدا دەسوڕێتەوە لە چەشنی: بەردەستبوونی جۆرێک لە ئازادیی سیاسیی ڕێژەیی کە پێویستە کۆمۆنیستەکان بیقۆزنەوە، هەروەها ئارگیومێنتگەلێکی وەک بەکارهێنانی پەرلەمان بە مەبەستی ناساندنی “کەسایەتییەکان و ڕابەرایەتیی□کی حزب بە کۆمەڵگا”، و گرنگیدان

بە “هەڵمەتی هەڵبژاردن” زیاتر لە گرینگی دان بە بەدەستهێنانی کورسی پەرلەمان و گەلێک وردەکاری دیکە کە هیچ پەیوەندییەکیان نییە بە ڕوونکردنەوەی ئەم سیاسەتە و مانا ڕاستەقینەکەی و شیکردنەوەی گرنگییەکەی بە ئەو جەمسەرگیرییە چینایەتییەی کە لە کۆمەڵگادا هەیە، و ڕۆڵی لە بەهێزکردن و پەرەپێدانی پرۆسەی شۆڕشگێڕی لە کۆمەڵگا و خەباتی سیاسی جەماوەری لە دەرەوەی پەرلەمان و دەوڵەتی شۆڕشی سۆسیالیستی و هتد.

شایانی باسە، تاکتیکی نوێی ئەو دوو حیزبە بەهۆی ئەو ئارگیومێنتانەوە نەگیراوەتە بەر، بەڵکو خودی ئارگیومێنتەکان دیکەر و تەواوکەری ئەم ئاراستە نوێیە و ئەم سیاسەتە نوێیەن؛ واتە سیاسەتی پەلەکردن بۆ بەشداری لە پەرلەمان. ئەگەر وا نەبووایە، لە گرتنەبەری ئەم سیاسەتەدا، ئەو واقیعەیان پشتگوێ نەدەخست کە زۆربەی جەماوەری پرۆلیتاریا و گەنجانی عێراق هیوا و ئاواتەکانیان بە پەرلەمانەوە گرێ نادەن و متمانەیان پێی نەماوە، وە ئەوە حزبە سیاسییە بۆرژوازییەکانی ئۆپۆزسیۆن و حزبی شیوعی عێراقن کە بەردەوام لە هەوڵی ئەوەدان، بە هەموو شێوەیەک، هیوا و ئاوات بخەنە دڵیانەوە و متمانە بگەڕێننەوە بۆ ئەم دامەزراوەیە لای ئەو جەماوەرە و داوایان لێدەکەن بەشداری هەڵبژاردن و پەرلەمان بکەن، و بەم شێوەیەش هەوڵدەدەن خەباتی سیاسی ئەو جەماوەرە لە چوارچێوەی پەرلەمانیدا لە قاڵب بدەن.

جێگای داخە کە ئێستا ڕابەرایەتی هەردوو حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری لە عێراق و هەرێمی کوردستان پەیوەست دەبن بە کاروانی حزبی شیوعی عێراقەوە بە ئەنجامدانی ئەم ئەرکە، تەنانەت هاوپەیمانیشی لەگەڵ دروست دەکەن بۆ دروستکردنی یەک بلۆکی پەرلەمانی بۆ بەشداریکردن لە هەڵبژاردندا. ئەمەش بەدەر لە ئیرادەی ئەم دوو حزبە بەهێزکردنی خۆشباوەڕییە بە پەرلەمان و هەڵبژاردن لەناو بزووتنەوەی کۆمۆنیستی و چەپدا بە گشتی، وە بەرفراوانکردنی بازنەی هێڵی هەلپەرستی حزبی شیوعی عێراق و ئاراستە سیاسییە نیمچە چاکسازیخواز و پەرلەمانییەکەیەتی بە لەباربردنی ئیرادەی سیاسی شۆڕشگێڕانەی پرۆلیتاریا. حزبە بۆرژوازییەکانی ئۆپۆزسیۆن و بەشە مامناوەندییەکانیان، لەوانەش حزبی شیوعی عێراق، زیاتر لە دوو دەیەیە ئەم ڕۆڵە دەگێڕن. ناوەڕۆکی ڕاستەقینەی سیاسەتی بەشداری ئەو دوو حیزبە، بە شێوەیەکی بابەتیانە و لەسەر ئاستی کۆمەڵایەتی، بێبەری نابێت لەم سیاسەتە بۆرژوازییە ڕاستڕەوانەیە.

هەر کەس و لایەنێک تاکتیکێکی سیاسی وەک بەشداری یا بایکۆتی پەرلەمان بگرێتەبەر و لە هەمان کاتدا چاوپۆشی لەو هەلومەرجە تایبەتانە بکات کە دەبێت لە داڕشتنی ئەم سیاسەتەدا لەبەرچاوی

بگرێت، ئەوە سیاسەتێکی ئیختیارگەرایانە و زهنگەرایانە دەگرێتە بەر نەک تاکتیکی سیاسی حزبێکی پرۆلیتاری شۆڕشگێڕ. لینین لە چەندین بۆنەدا باس لە تاکتیکی سیاسی دەکات؛ با بزانین (لە بارەی نەخۆشی "چەپڕەوی" منداڵانە لە کۆمۆنیزمدا) چی دەڵێت: "تاکتیک دەبێت لەسەر بنەمای حیسابێکی ورد و بابەتیانەی هەموو هێزە چینایەتییەکانی دەوڵەتێکی دیارکراو (و وڵاتانی دەوروبەر، و هەموو وڵاتانی گۆڕەپانی جیهانی) و هەروەها لەسەر ئەزموونی بزووتنەوە شۆڕشگێڕییەکان بێت".(5)

بە گرتنەبەری سیاسەتێکی دیاریکراو پێویستمان بە هەڵسەنگاندنی ئەو هەلومەرجە سیاسییە موشەخەسەیە کە هەڵبژاردنی تێدا بەڕێوەدەچێت، لەڕووی هاوسەنگی هێزی چینایەتیی نێوان پرۆلیتاریا و بۆرژوازی، و گرنگی هەریەک لە بەشداری و بایکۆت لە ئاوگۆڕی ئەم هاوسەنگییە بە قازانجی خەباتی شۆڕشگێڕانەی پرۆلیتاریا؛ ئەویش بە لەبەرچاوگرتنی پەیوەندی چینە جۆراوجۆرەکان و حزبەکان بە هەڵبژاردن و بە پەرلەمانەوە، وە تا چەندیش دەتوانرێت سود وەربگیرێت لە بەشداری یان بایکۆت بۆ وەلاخستنی پەرلەمانێک کە بەربەستێکە لە بەردەم بەرجەستەکردنەوەی ئیرادەی سیاسی چینایەتی سەربەخۆی پرۆلیتاریادا؛ ئەمە جگە لە دیاریکردنی دەخی سیاسی- جا شۆڕشگێڕانە بێت، یا چەقبەستوو بێت، … هتد، هەموو ئەوانە پرسگەلێکی سیاسی پێکدەهێنن کە هەر حزبێکی کۆمۆنیستی دەبێت لە کاتی بڕیاردان لەسەر بەشداری یان بایکۆتی هەڵبژاردن لەبەرچاویان بگرێت. ئەمەش ڕێک ئەوەیە کە ئەمە لە ڕوونکردنەوەی ئەو دوو حزبەدا بۆ هۆکارەکانی گرتنەبەری ئەم سیاسەتە نابینین.

ڕابەرانی هەردوو حزب بەو جۆرە باس لە بەشداری و بایکۆت و ئەگەری بەکارهێنانی یەکێک لەو دوو سیاسەتە ناکەن کە لە بارودۆخێکی دیاریکراودا یەکێکیان دەگیرێتە بەر و ئەوی تریشیان لە بارودۆخ و هەلومەرجێکی دیکەی خەباتدا، بەڵکو وا باسی دەکەن وەک ئەوەی ڕاستییەکی ڕەهایان دۆزیبێتەوە دێن تەنیا بەرگری دەکەن لە سیاسەتی بەشداریکردن، تا ئەو ڕادەیەی کە نەک هەر سیاسەتی بایکۆت، بەڵکو سیاسەتی بەشداریکردنی خۆشیان بێ بەها دەکەن. لە شێوازی لایەنگرییاندا بۆ بەشداریکردن لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی وەها باسی سیاسەتی بایکۆت دەکەن وەک ئەوەی کە هەرگیز بەشێک نەبووبێت لە تاکتیکی پرۆلیتاری شۆڕشگێڕانەی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی، تەنانەت لە سەردەمی لینینیشدا، هەرچەندە بە بەرگریکردن لە سیاسەتی بەشداریکردنیان ئاماژەشی پێدەکەن. ئەمەش لە هەموو وتار و چاوپێکەوتنەکانیاندا دیارە، کە هێرش دەکەنە سەر ئەو کەسانەی ئەمڕۆ باسی بایکۆت دەکەن و خۆیان وەک مژدە پێدەری بەرەبەیانی

بەشداریکردنی پەرلەمانی پیشان دەدەن بە بزووتنەوەی کۆمەنیستی لە عێراقدا “بەبێ گەڕانەوە بۆ دواوە”.

ئەم ڕێبازە ڕەنگدانەوەی دەست نەگرتنە بە مارکسیزم و دیالەکتیکی مارکسیستی لە بەرگریکردنیان لە سیاسەتی بەشداری و وەڵامدانەوەیان بە ئەمە و ئەوانی دیکە، چونکە ئیتر ئێستا تەنها یەک جۆر دەناسن لە مامەڵەکردن لەگەڵ هەڵبژاردن کە ئەویش بەشداریکردنە، و بەڕێزی ئاڕاستەی هەر کەسێک دەکەن کە باسی بایکۆتکردنی پەرلەمان و هەڵبژاردن بکات. ئەم شێوازە بەرگرییە بە خۆی وازهێنانە لە میتۆدی مارکسیستی بە ڕوونکردنەوەی بابەتەکان و بەکارنەهێنانی ماتریالیزمی دیالکتیکییە لە بەرگریکردن لەو سیاسەت و تاکتیکەی کە قسەی لەسەر دەکرێت.

بەپێچەوانەی تێڕوانینی ئەوان، هەم بایکۆت و هەم بەشداری لە پەرلەمان دوو تاکتیکی سیاسی دروستن بۆ بزووتنەوەی کۆمەنیستی و کرێکاری و هەردووکیان بژاردەی گرنگن کە دەتوانرێت لە قۆناغی دیاریکراو و لە هەلومەرجی دیاریکراودا لەبەرچاو بگیرێن. بێگومان ئەمە نکۆڵی لەوە ناکات، وەک پێشتر ئاماژەمان پێدا، کە هەردوو ئەم تاکتیکە لە بەراورد بە خەباتی جەماوەری کرێکار و زەحمەتکێش و ستەملێکراوی دەرەوەی پەرلەمان، سیاسەتێکی پلە دوون، کە کۆمەنیستەکانی ئینتەرناسیونالەی سێیەم لە سەردەمی لینیندا بە ڕوونی جەختیان لەسەر دەکردەوە.

پێشتر جەختمان لەوە کردەوە کە لینین و کۆمەنیستەکان لە کۆنگرەی دووەمی ئینتەرناسیونالەی کۆمەنیستی سێیەم، پرسی بەشداریان لە پەرلەمانە بۆرژوازییەکاندا لە ڕوانگەی پێشخستنی شۆڕشی پرۆلیتاریاوە هەڵسەنگاندووە نەک لە ڕوانگەی هێنانەدی چاکسازی لەناو پەرلەماندا، وەک شێوازی ناسراو بە “پەرلەمانتاریزمی کۆن”ی ڕیفۆرمخواز. لینین و کۆمەنیستەکان بەرگرییان لە بەشداریکردن لە پەرلەمان دەکرد لە هەلومەرجێکی دیاریکراودا بۆ ڕسواکردنی فۆڕمی پەرلەمانتاریزمی بۆرژوازی و بێکەڵکی بۆ کرێکاران و زەحمەتکێشان، و لەڕێوە یارمەتی ئەو بەشانە بدەن لەوان کە خۆشباوەڕن، تا ڕزگاریان بێت لە خۆشباوەڕی بە پەرلەمان. هەروەها دەیانویست سوود لە سەکۆی پەرلەمان وەربگرن بۆ قووڵکردنەوەی ئەو ململانێ سیاسیانەی کە لە ئارادابوون لە نێوان لایەنە بۆرژوازییەکانی بەشدار لە پەرلەمان بۆ ئەوەی گوێ ببەخشن بە پرۆسەی ڕووخاندیان؟ وە هۆکاری تری پەیوەست بە ئامانجە شۆڕشگێڕییەکان و بەرگریکردن لە شۆڕشی پرۆلیتاری سۆسیالیستی و خەباتی جەماوەری لە دەرەوەی پەرلەمان.

ڕابەرانی ئەم دوو حزبە لەبری ئەوەی سیاسەت و وەڵامێکی ڕوونیان

هەبێت سەبارەت بەم بابەتانە و بابەتی تری هاوشێوە، کە لە کۆنگرەی ئینتەرناسیونالی سێیەم تەوەرەی گفتوگۆکانی پێکدەهێنا سەبارەت بە گرنگی بەشداری یان بایکۆت، بەڵام ڕابەرانی ئەم دوو حزبە لەبری ئەوە بە شێوەی حزبی شیوعی عێراقی و حزبی شیوعی کوردستانی دەبن سەرقاڵمان دەکەن بە پرسگەلێکی لاوەکی و باس لە بابەتگەلێکی لاوەکی دەکەن کە هیچ پەیوەندییەکیان بە جەوهەری بابەتەکەوە نییە، وەک بوونی ئازادی سیاسی و ستایشکردنی کاری پەرلەمانی و وەسفکردنی بە کارێکی سیاسی کاریگەر و بوێرانە و …هتد. لە درێژەشدا ئەو چەمک و وشەسازیانە بەکاردەهێنن کە دەیان ساڵە بزووتنەوەی کۆمۆنیستی لە عێراقدا لە ڕیزەکانی خۆیدا و لە کولتووری سیاسی خۆیدا وەدەری ناون، وەک وەسفکردنی ئەو کۆمۆنیستانەی کە دژایەتی سیاسەتی بەشداری لە پەرلەمانی عێراق دەکەن بەوەی کە "بەزەریش لە کون نایەنە دەرەوە" و بوێریان نییە بە بەشداریکردن لە کاری مەیدانی و …هتد.

عەبدوڵڵا ساڵح: دوو جار گفتوگۆم لەگەڵ هاوڕێ ڕێبوار ئەحمەد ئەنجامدراوە و لە دوو ژمارەی ڕۆژنامەی "ئەکتەبەر"دا، کە حیزبی کۆمۆنیستی کریکاری کوردستان دەریدەکات، بڵاوکراونەتەوە، یەکەمیان تایبەتە بە بەرگریکردن لە سیاسەتی بەشداری و لە ژمارە (١٢٠)ی ڕۆژنامەکەدا بڵاوکراوەتەوە، و دووەمیان وەڵامی ئەوە بە ڕەخنەگرانیان و لە ژمارە (١٢١)دا بڵاوکراوەتەوە. لە بەرئەوەی ئەو زیاتر لە هاوڕێیانی دیکەی ناو ڕابەرایەتی هەردوو حیزب هەوڵی داوە ئەم سیاسەتە ڕوون بکاتەوە و وەڵامی ڕەخنەگرانی بداتەوە، دەمەوێت بپرسم ڕای تۆ چییە سەبارەت بەو ڕوونکردنەوەیەی پێشکەشی دەکات لە پەیوەند بە هۆکارەکانی بەرگریکردنی لەو سیاسەتەی کە پەیڕەویان کردووە.

موئەیەد ئەحمەد: ڕاستە هاوڕێ ڕێبوار ئەحمەد لەناو ڕابەرایەتی حیزبی کۆمۆنیستی کریکاری کوردستان، ئەرکی وەڵامدانەوەی ڕەخنەگرانی زیاتر لە کەسانی دیکە گرتەتە ئەستۆ، بەڵام بە ڕای من ئەگەر ئەم کارەی نەکردایە، ڕەنگە بە خۆی و بە هەردوو حیزب باشتر بووایە؛ چونکە پاکانەکارییەکانی و وەڵامە دەمارگیر و نالۆژیکییەکانی وای کردووە ئەو سیاسەتەی بەرگری لێ دەکات زۆر ئاشکرا دەربکەوێت کە سیاسەتێکە دوورە لە مێتۆدی مارکسی بەرامبەر بە پرسی پەرلەمانتاریزمی بۆرژوازی و بابەتی بەشداری یا بایکۆت لەم قۆناغەی گەشەسەندنی خەباتی چینایەتی لە عێراقدا.

وێڕای ئەوەش، لە کاتی وەڵامدانەوەی بە ڕەخنەگرانی هەردوو حیزب، لە مارکسییە شۆڕشگێڕەکان و کۆمۆنیستەکان، بە شێوەیەکی چەندبارە سووکایەتییان پێ دەکات و ڕێز و خەبات و قوربانییەکانیان بە کەم

دەگرێت و هیچ ئەعتیبارێکیان بۆ دانانێت. وەک ئەوەی گفتوگۆی کەسێک بخوێنینەوە کە نامۆیە بە مارکسیزم و بزووتنەوەی کۆمۆنیستی، و سەر بە ناوەندە ڕۆشنبیرییە بۆرژوازییەکان بێت.
ئەو بەم شێوازە و بەم شێوە لە جەدەل کە لەم گفتوگۆیەدا کارەکتەری کەلتووری ڕەوتە سیاسییە بۆرژوازییەکان زاڵە بەسەریدا، نەک تەنیا خاڵێکی ئەرێنی بۆ خۆی و مێژووی خەباتی تۆمار نەکرد، بەڵکو خزمەتێکی بە بەرامبەری بە بۆرژوازی و حیزبەکانی و پڕوپاگەندەی بەردەوامیان دژ بە کۆمۆنیستەکان پێشکەش کردووە، بەوەی کە گوایە کۆمۆنیستەکان خۆیان پەراوێز گرتووە و دوورن لە کۆمەڵگە و سیاسەت، وە قسەیەکی تری لەم بابەتانە. قەرار بوو ئەو سیاسەتی هەردوو حیزب بە جەماوەری پرۆلیتاریا و بزووتنەوەی کرێکاری و کۆمۆنیستی ڕوون بکاتەوە تا قەناعەتیان پێبهێنێ، نەک گفتوگۆکە بگۆڕێ بۆ شانۆی هێرشی ناڕەوای چەندبارە بۆ سەر کۆمۆنیستەکان بە ناوی “چەپی پەراوێز کەتو” و نیشتەجێبووانی “کون”ە کان و چەندین سووکایەتیی دیکە کە لە کەلتوری ڕەوتی ناسیونالیزمەوە وەریگرتووە لە هەرێمی کوردستان.
ئێستا با بزانین لەم گفتوگۆیەدا چی وتووە. هاوڕێ ڕێبوار ئەحمەد هەوڵ دەدات سیاسەتی هەردوو حیزب ڕوون بکاتەوە، بەڵام لەبەر هەراسان بوونی بەدەست ڕەخنەگرانیانەوە، لەناو وەڵامدانەوەکەدا ون دەبێت و دەچێتە سەر بابەتگەلی جۆراوجۆر کە پەیوەندیان بە ڕوونکردنەوەی سیاسەتێکی دیاریکراوەوە نییە، کە تاکتیکی بەشداریکردنە لە پەرلەمان و هەڵبژاردن. ئەو هەبوونی پەیوەندیی نێوان شۆڕش و پرۆسەی شۆڕشگێڕی لەناو کۆمەڵگەدا بە مەسەلەی تاکتیکی بایکۆت یان بەشداریکردن لە پەرلەماندا، ڕەت دەکاتەوە، و ئەمەش بە شێوەیەکی سروشتی ڕەنگدانەوەی سیستەمی تێڕوانینییەتی کە لەسەر ئەزموونگەرایی (ئیمپریسیزم) دامەزراوە، نەک لە سەر مارکسیزم و ماتریالیزمی دیالێکتیکی. ئەو پێی وایە مادام شۆڕش بە شێوەیەکی بەرجەستە بوونی نییە، کەواتە قسەکردن لەسەر شۆڕش و پەیوەندییەکەی بە سیاسەتی بایکۆت یان بەشداریکردن لە پەرلەماندا، تەنیا هەوڵێکی زەینیی نالۆژیکیی”چەپی پەراوێز کەتو”ە، یان تەنیا بیانوویەکی ئەو چەپەیە بۆ وازهێنان لە ئەرکە سیاسییەکان لەسەر ئاستی کۆمەڵگە.
لە کاتێکدا ئەزموونی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی جیهانی و خەباتی پرۆلیتاریی شۆڕشگێڕ سەبارەت بە سوودوەرگرتن یان وەرنەگرتن لە پەرلەمانی بۆرژوازی، مەرجدارە بە ڕادەی سوودوەرگرتن لێی بۆ شۆڕش و پرۆسەی شۆڕشگێڕی لە سەردەمی سەرمایەداریی ئیمپریالیزمدا، و ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە لە ئەدەبیاتی کۆمۆنیستیدا لەم

سەردەمەدا چەمکی “پەرلەمانییەتیی شۆڕشگێڕانە” هەیە، واتە بایکۆت یان بەشداری لە پەرلەماندا لە پەیوەند بە ڕێڕەوی پەرەپێدانی شۆڕشی پرۆلیتاری لە هەر وڵاتێکدا دیاری دەکرێت.

ئەرکی سەرەکیی کۆمۆنیستەکان ڕێکخستنی شۆڕشی کۆمۆنیستیی پرۆلیتاریایە لە کۆمەڵگەی سەرمایەداریدا و هەموو خەباتیشیان دەڕژێتە ناو کەناڵی ئامادەکردنی ئەم شۆڕشە و بەدەستهێنانی ئەم ئامانجە کۆتاییە. زەمینەی ماددی بۆ بەدیهێنانی ئەم ئەرکە بریتییە لە خەباتی چینایەتیی کە لە کۆمەڵگەدا لە ئارادایە لە نێوان پرۆلیتاریا و بۆرژوازیدا، و ئەم ئەرکە لەناو ئەم خەباتە و لە پەیوەند پێوەی بەدی دەهێنرێت. ئەم ئامانجە کۆتاییەیە کە زاڵە بەسەر خەباتی کۆمۆنیستەکاندا لە هەموو قۆناغ و لە هەموو گۆڕەپانەکانی ئەم خەباتە چینایەتییەدا. وازهێنان لە ئەرکە کۆمۆنیستییەکان سەبارەت بە ئامادەکردنی شۆڕش و پەسەندکردنی سیاسەتی بەشداریکردن لە پەرلەمان بەهۆی نەبوونی شۆڕش بەکردەوە (الفعلي)، بریتییە لە ئەزموونگەرایی (ئیمپریسیزم) لە هزردا، و سیاسەتێکی ڕادیکاڵی چەپییە بۆ ئەو ڕەوتە ناپرۆلیتاریانەی کە هیچ پەیوەندێکییان بە مارکسیزم و تیۆریی خەباتی چینایەتیی مارکس و شۆڕشی پرۆلیتاریاوە نییە. ئەمە تەنیا تێڕوانینێکی فەلسەفیی نامۆ بە مارکسیزم نییە، بەڵکو تێڕوانین و هێڵێکی سیاسییە کە لە خەباتی چینایەتییدا گۆڕینی جیهان و دروستکردنی گۆڕانکاریی شۆڕشگێڕی نابینێت، بەڵکو لە حیزبێکدا دەیبینێتەوە کە لە دەرەوەی چینی کرێکار و خەباتی چینایەتیی ئەوان و لە دەرەوەی پرۆسەی شۆڕشگێڕیی بەردەوامی ناو کۆمەڵگەدایە. ئاراستە نوێیەکە ئەم هێڵە سیاسییەیە کە هاوڕێ ڕێبوار بە هێڵێکی سیاسی چالاک و دەخالەتگەر و بەهێزی دەزانێت کە دەچێتە پەرلەمان و هاوپەیمانی لەگەڵ حیزبی شیوعی عێراقدا دەکاتە سەر کۆمۆنیستە ڕەخنەگرەکانی.

لە بەرچاونەگرتنی بەرژەوەندییەکانی شۆڕشی سۆسیالیستی لە داڕشتنی سیاسەتە کردەییەکانی بزووتنەوەی کرێکاری و سۆسیالیستیدا مەسەلەیەکی نوێ نییە. ئەو ململانێیانەی کە لە سەرەتای سەدەی ڕابردوودا لەناو بزووتنەوەی سۆسیالیستیدا سەریهەڵدا، دژ بە بێرنشتاینیزم و بەرگریکارانی ئەو تیۆرییەی کە ناسراو بوو بە: “جووڵەی کردەیی هەموو شتێکە، و ئامانجی کۆتایی هیچ نییە”، نمونەیەکی ئەو مەسەلەیەیە. سایەکردنی ئامانجی کۆتایی، واتە شۆڕشی کۆمۆنیستی، بەسەر خەباتی کۆمۆنیستەکاندا یەکێک لە دوو تایبەتمەندییەکانی کۆمۆنیستەکانە، وەک لە (بەیاننامەی کۆمۆنیست)دا ئاماژەی پێکراوە؛ کە ڕۆڵی کۆمۆنیستییەکان بریتییە لە ئامادەکردنی شۆڕش لەناو جەرگەی خەباتی چینایەتیی پرۆلیتاریدا

و لە قۆناغە جیاوازەکانی گەشەی بزووتنەوەی پرۆلیتاریدا. هەربۆیە ناتوانرێت بگوترێت مادام شۆڕش بە شێوەیەکی کردەیی بوونی نییە، کەواتە شۆڕش فاکتەرێکی جەوهەری نییە لە داڕشتنی سیاسەتی کردەیی بۆ حیزبێکی کۆمۆنیستی، وەک گرتنەبەری تاکتیکی سیاسی بەشداریکردن یان بایکۆتکردن.

لێرەشدا، لە کاتێکدا ئێمە باسی پەیوەندیی شۆڕش بە بەشداری یا بایکۆتی پەرلەمان دەکەین، ئەو (ڕێبوار ئەحمەد) بە شێوەیەکی سووکایەتیپێکردن وەڵامی ڕەخنەگرە کۆمۆنیستەکانی دەداتەوە و قسەی بۆرژوازی دژ بە کۆمۆنیستەکان دووبارە دەکاتەوە و دەڵێت: “چەپی پەراوێز کەوتو لەو پێگەیەدا نیە کە قەزاوەت و حوکم لەسەر شۆڕشگێ□بونی ئیمە بدات، ئەمانە هیچ ڕۆڵ و پێگەیەکیان لە کۆمەڵگا و لە جیدالاتی سیاسی و کۆمەڵایەتیدا نیە”

هەروەها، بە هەمان شێوە، لە ناوەڕۆکی بابەتەکە دوور دەکەوێتەوە و بە وردەکارییەکەوە سەرقال□مان دەکات کە هیچ شتێک لە ناوەڕۆکی کێشەکە زیاد و کەم ناکات، هەر لەم ڕاستایەدا بۆمان ڕوون دەکاتەوە کە چۆن ئازادیی سیاسی لە وڵاتدا بەردەستە، و چۆن “چەپی پەراوێزکەوتو” نایەوێت بۆ چوونە ناو هەڵبژاردنە پەرلەمانییەکان سوودی لێ وەربگرێت، و بەم هۆکارەش سووکایەتییان پێ دەکات.هەر ب□م ش□وە ڕاناوەستێ، بەڵکو سنوورەکانی ڕێزگرتن بەرامبەریان تێدەپەڕێنێت و دەڵێت کە ئەوان، واتە کۆمۆنیستەکان”بە زۆریش لە کون نایەنە دەرەوە” بۆ ئەوەی سوود لە کەش و هەوای ئازادیی بەردەست وەربگرن بۆ بەشداری لە هەڵبژاردن و پەرلەماندا، واتا ئەو بۆشاییەی کە ململانێکانی نێوان بلۆکە بۆرژوازییە جیاوازەکانی پێکهانەری ڕژێمەکە هێناویەت□ ئاراوە.

هەموو ئەمانە، و خوێنەری کۆمۆنیست چاوەڕێی ئەوەیە کە لەو تێبگات و سیاسەتی بەشداریکردنی بۆ ڕوونبکاتەوە، نەک هێرشکردن و سووکایەتیکردن بە کەسانی دیکە لەلایەن ئەم هاوڕێیەوە کە خۆی بە مارکسی دەزانێت، نەک دەرسدادان دەربارەی ڕەهەندەکانی ئازادیی سیاسیی بەردەست لە وڵاتدا. ئەو دەچێتە ناو ئەو هەموو وردەکاریانەوە وەک ئەوەی مشتومڕەکە لەسەر سیاسەت نەبووبێت، بەڵکو لەسەر بوون یان نەبوونی ئازادییە سیاسییەکان بووبێت. هەر کەسێک کەمترین بایەخ بە سیاسەت بدات دەزانێت کاتێک شێوازی پەرلەمانی بۆ دەسەڵاتی بۆرژوازی هەبێت، پێشبینی دەکرێت ئاستێکی دیاریکراو لە ئازادیی سیاسی بۆ بەشداریکردن لە هەڵبژاردنەکاندا هەبێت، و ئەمەش ڕوونە. بەڵام سیاسەتێک لە پشت هەموو ئەم ڕوونکردنەوانەی هاوڕێ ڕێبوارەوە هەیە، ئەویش ڕاکێشانی سەرنجە بۆ شتێکی لاوەکی بۆ ئەوەی سەرنجی خوێنەر بشێوێنێت و ئەم فرسەتە

بقۆزێتەوە بە هێرشکردنە سەر کۆمۆنیستە ڕەخنەگرەکانی ئەم سیاسەتەیان.
لە درێژەی وەڵامدانەوەی بە ڕەخنەی کۆمۆنیستەکان لە سیاسەتی بەشداری و جێختکردنەوەیان لەسەر سروشتی کۆنەپەرست و میلیشیایی و نەتەوەیی، و تایەفەگەریی ڕژێمی فەرمانڕەوا و پەرلەمان لە عێراقدا، هاوڕێی ڕیبوار هەوڵ دەدات بە شێوەیەکی دەستکرد سیفەتی “ڕاستڕەو” بە نەیارەکانییەوە بلکێنێت کە سیاسەتی بەشداریکردن لە هەڵبژاردنەکاندا بە ڕاستڕەوی وەسف دەکەن لەم بارودۆخە دیاریکراوەی ئێستای عێراقدا. بە بەدەستهێنانی ئەم مەبەستە، تیۆرییەکی سەیر ئەخاتەڕوو کە گوایا ئەو کەسەی پەرلەمانی عێراق بە پەرلەمانێک وەسف دەکات کە سروشتی نەتەوەیی و تایەفەگەری و میلیشیایی هەیە و بەرهەمی داگیرکاریی ئەمریکایە، ئیتر کەواتە ئەو کەسە پەرلەمانەکان دابەش دەکات بە پەرلەمانی “ڕەسەن” و ناڕەسەنەکان، پەرلەمانی “باش” و خراپەکان، و ئەمەش بەلای ئەوەوە تاوان و هەڵەیەکی گەورەیە و “ڕاستڕەوییە”کی تەواو عەیارە. باشە ئەی ئەم دەرەنجامەی لە کوێوە هێناوە؟ بە گوێرەی ئەم تیۆرییەی ئەو ئەمە لەڕێیەوە هاتووە کە تۆ بەو کارە پێ دەنێیتە ناو گۆڕەپانی بەراوردکردنی نێوان پەرلەمانێکی ڕەسەن و یەکێکی دیکەی ناڕەسەن، و ئەمەش لەم تیۆرییەدا ڕێگەپێدراو نییە چونکە پەرلەمانەکان لە بنەڕەتدا هەموویان کۆنەپەرستن. ئاشکرایە ئەمە تەنیا داتاشینی وشەی “ڕاستڕەوییە” بە شێوەیەکی میکانیکی و دوور لە لۆژیک بە ئەوەی وەڵامی ئەوانە بداتەوە کە سیاسەتی بەشداریکردن لە پەرلەمان لە ئێستادا بە سیاسەتێکی ڕاستڕەوی وسف دەکەن.
لە بڕگەکانی کۆتایی گفتوگۆکەیدا و لە میانەی وەڵامدانەوەی پرسیارێکی تایبەت سەبارەت بەوەی حزبە کۆمۆنیستە کرێکارییەکان بۆیان هەیە لە حکومەتی هەرێمی کوردستاندا بەشدار بن، لەسەر ڕۆشنایی ئەوەی هاوڕێ مەنسوور حیکمەت لە بەنەیەکدا لەو بارەیەوە وتبووی، هاوڕێ ڕێبوار دەڵێت:
” قسەکانی مەنسور حیکمەت زۆر ڕۆشن و ئاشکرایە کە دەکرێت کۆمۆنیزم هەتا بەشداری لە حکومەتی هەرێمدا بکات، واتە مەبدەئیەن بەشداری کۆمۆنیزم هەتا لە حکومەت ڕەت ناکاتەوە. ......بێگومان ئەمە مانای وانیە کە بە هەر نرخێک بێت کۆمۆنیزمی کرێکاریی بەشداری تێدا بکات، بەڵکو حیساب و کتابی خۆی هەیە. بەڵام ئەگەر ڕۆژێک ئەم دەرفەتە هاتە بەرەوە کە کۆمۆنیزم نابێ لە بەشداری بترسێ بە حەرامی بزانێ......”
دیارە ئێستا ئەمە باس لە بەشداریکردن لە حکومەت دەکەین نەک لە پەرلەمان و هەڵبژاردن، ئەمەش وەرچەرخانێکی جۆرییە (نوعی) یە لەم

میتۆد و هێڵە سیاسییەدا کە هاوڕێ ڕێبوار بە هێڵێکی چالاکی سیاسی کۆمۆنیستی دەزانێت کە خەباتی سیاسی لە مەیدانەکانی ژیانی سیاسی لەسەر ئاستی کۆمەڵگەدا دەکات. ئاشکرایە کە مێژووی بزووتنەوەی سۆسیالیستی جیهانی شایەتی ململانێیەکی گەرموگوڕ بووە کە لە ناوخۆیدا بەرپابووە بەهۆی هەڵوێستە دژ بەیەکەکان سەبارەت بە هەمان بابەت، واتە بەشداریکردن لە حکومەتە بۆرژوازییەکاندا.
سۆسیالیستە شۆڕشگێڕەکان خەباتێکی جیدی بەرفراوانیان کرد دژ بە داکۆکیکارانی بەشداریکردن لە حکومەتە بۆرژوازییەکاندا لە سەرەتای سەدەی ڕابردوودا، کە بە خەبات دژی “میلیراندیزم” (Millerandism) ناسراوە؛ واتە ئەو دیاردەیەی کە بەناوی ئەلێکساندەر میلیراند، پەرلەمانتاری سۆسیالیستی فەرەنسی ناسراوە کە لە ساڵی ١٨٩٩ بوو بە وەزیر لە حکومەتی بۆرژوازی فەرەنسادا.
سیاسەتی میلیراندیزم لە بزووتنەوەی سۆسیالیستیدا پەرەی سەند و لە ئەنجامی ئەم پەرەسەندنەدا ڕەوتی ئۆپۆرتونیستیی ڕیفۆرمیست لەو بزووتنەوەیەدا بە شێوەیەکی ڕوون و ئاشکرا لە سەرەتاکانی سەدەی ڕابردوودا خۆیناساند، و بەم شێوەیەش “بێرنشتاینیزم” دەرکەوت.
لێرەدا هاوڕێ ڕێبوار، بە پشتبەستن بە هەڵوێستێکی هاوڕێ مەنسوور حیکمەت بەرامبەر بەم مەسەلەیە لە بەندێکدا لە کاتی ژیانیدا، ئەم بابەتە ئەترنجینێتە ناو وەڵامەکەی بە ڕەخنەگرانی سیاسەتی هەردوو حزب لە بەشداریکردن لە هەڵبژاردنەکاندا.
خۆزگە هاوڕێ مەنسوور حیکمەت ئێستا لە ژیاندا دەبوو تا بە وردی ئەم تێڕوانینەمان لەگەڵدا تاوتوێ بکردایە، بە هەر حاڵ، ئەوەی دەمەوێت لێرەدا سەرنجی بخەمە سەر ئەوەیە کە هاوڕێ ڕێبوار لەم بارەیەوە دەیڵێت.
وادیارە هاوڕێ ڕێبوار هەر بە بەرگریکردن لە سیاسەتی بەشداریکردن لە پەرلەمان و هەڵبژاردنی ساڵی (٢٠٢٥)ەوە ناوەستێت، بەڵکو لە بەردەوامیی پیادەکردنی ئەم میتۆدەدا، بەشداریکردنی “کۆمۆنیزمی کرێکاری”یش لە حکومەتی هەرێم یان ڕەنگە لە حکومەتی ناوەندی لەسەر ئاستی عێراقیشدا دوور ناخاتەوە ئەگەر بارودۆخی گونجاو بڕەخسێت.
لێرەدا دەگەینە کڕۆکی بابەتەکە، ئەویش ئەوەیە لەبری ئەوەی کێشەی سیاسەتی بەشداریکردن لە پەرلەمان چارەسەر بکات، بە وتەی باو “قوڕەکە خەستتر دەکاتەوە”.
بەشداریکردن لە حکومەتە بۆرژوازییەکان هەمان ئەو شێوازە بەشداریکردنەیە کە حزبی شیوعی عێراق پەیڕەوی دەکات. ڕادیکاڵیزمی سیاسی حزبەکانی کۆمۆنیزمی کرێکاری و هاوڕێ ڕێبوارهیچ لەو ڕاستییە ناگۆڕێت کە بەشداریکردن لە حکومەتە بۆرژوازییەکان بریتییە لە بەشداریکردن لەگەڵ بۆرژوازیدا بە چەوساندنەوەی چینی کرێکار و

جەماوەرێ هەژار و مەحرومەکان.
لە میانەی پاساوەکانیدا بۆ بەشداریکردن لە پەرلەمانی ئێستای عێراقدا، هاوڕێ ڕێبوار ئاماژەی بەوە کردووە کە سیاسەتی بەشداریکردن بۆ تێکشکاندنی پەرلەمان و پەرلەمانتاریزمە، وە ڕەخنە لەوانە دەگرێت کە ئەم سیاسەتە بە بەهێزکردنی ڕاستڕەوی و دووبارە بەرهەمهێنانەوەی هەمان ڕژێم لە قەڵەم دەدەن. لێرەدا ئەم پرسیارە دێتە ئاراوە: ئایا بەشداریکردن لە حکومەتە بۆرژوازییەکانیش هەر بۆ تێکشکاندنی دەوڵەت و حکومەتی بۆرژوازییە؟ یان بە لە ئەستۆگرتنی بەرپرسیارێتی لێکەوتەکانی دەسەڵاتی بۆرژوازی و چەوساندنەوە و سەرکوتکردنی جەماوەری ڕەنجدەران و بێبەشەکانە؟ چ لۆژیکێکی دوور لە مارکسیزم و چ پشتگوێخستنێکی ئەزموونی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی لێرەدا هاوڕێ ڕێبوار پەیڕەوی دەکات کاتێک گڵۆپی سەوز بە بەشداریکردن لە حکومەتە بۆرژوازییەکان هەڵدەکات.
ئەڵبەتە جیاوازییەکی گەورە هەیە لە نێوان بەشداریکردن لە پەرلەمان و بەشداریکردن لە حکومەتە بۆرژوازییەکاندا، چونکە ئەمەی دووەمیان تەنها سیاسەتێکی ڕاستڕەوانە نییە، بەڵکو بەشداریکردنە لە حوکمی بۆرژوازی و لە جێبەجێکردنی دیکتاتۆرییەتی چینی بۆرژوازی بەسەر چینی کرێکار و هەموو زەحمەتکێشان و بەهەژارکراواندا.
دڵنیا نیم لەوەی لە ئێستا و لە داهاتوودا هەردوو حزب لەسەر تیشکی ئەم ئاڕاستە نوێیەیاندا چ ڕێگەیەک دەگرنە بەر، بەڵام بە ڕای من، سیاسەتی بەشداریکردن لە پەرلەمان و ئاڕاستەگیری بەرەو بەشداریکردن لە حکومەتی بۆرژوازی، زیانی بە مارکسیزم و کۆمۆنیزم و بە هەردوو حزبەکەش گەیاندووە و دەیگەیەنێت، ئەمەشم لە گفتوگۆیەکی هاوبەشدا دەربڕی، کە هاوڕێ شەماڵ عەلی چەند هەفتەیەک لەمەوبەر لە کەناڵی "هیوا" لەگەڵمدا ئەنجامی دا.
عەبدوڵڵا ساڵح: ئەوەمان بیر نەچێت کە ئەم سیاسەتەی ڕابەرایەتی هەردوو حزب پەیڕەویان کردووە، بە هاوئاهەنگی بووە لەگەڵ حزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی ئێران (حیکمەتیست) – خەتی ڕەسمی، جگە لەوەش، ئەم سیاسەتە بە شێوەیەک لە شێوەکان دەنگدانەوەی هەبووە لە نێو باقی حزب و ڕێکخراو و کادرەکانی بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری لە ئێران، چ بە لایەنگری و چ بە نەیاری، ئەمە سەرباری دەنگدانەوەی لە ناو چالاکەوانانی چەپ و کۆمۆنیست لە عێراق. لە نێو ئەم گفتووگۆ و مشتومڕانەدا، ئایا هیچ پەیامەکت هەیە ئاراستەی کەی ئەم هاوڕێیانەی بکەیت؟
موئەیەد ئەحمەد: بە پێویستی دەزانم خاوەن ڕا مارکسییەکان سەبارەت بەم سیاسەتە لە ناوخۆی هەردوو حزبدا بەهێزتر بن، و سەرکردەی هەردوو حزبیش درک بەوە بکەن کە بزووتنەوەی کۆمۆنیستی و

پرۆلیتاریای شۆڕشگێڕ لە عێراقدا هەندێ ڕێکخراو و بەهێزە کە دەتوانێت بە توندی دەنگی خۆی هەڵبڕێت دژی هەر هەڵەیەکی سیاسی کە لە ناو ئەم بزووتنەوەیەدا ڕووبدات یان دەرکەوتنی هەر مەیلێکی سیاسی کە خزمەت بە گەشەکردنەکەی نەکات. منیش بەشداری خۆم لەم مشتومڕە فکری و سیاسییەدا وەک ئەرکێکی کۆمۆنیستی دەبینم کە دوورە لە هەر نیگایەکی بەرتەسکی ڕێکخراوەیی یان کەسی.

هەروەها هیوادارم نیشاندانی هەڵوێستی لەبڕاوانەی ڕیزێکی بەرین لە کۆمۆنیستانی ئازیز لە عێراق و بەتایبەتی لە هەرێمی کوردستان بە ڕەتکردنەوەی سیاسەتی بەشداری و دەربڕینی ناڕەزایەتی بەرامبەر ئەو سیاسەتە، ببێتە مایەی بەهێزبوونی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی لە ڕووی سیاسی و ڕێکخراوەیی و فکرییەوە، و بەشدار بێت لە گەشەپێدانی بەبێ ئەوەی بکەوێتە ناو ململانێ لەسەر پرسە لاوەکییەکان.

وە لێرەشدا ئەم دەرفەتە دەقۆزمەوە بۆ ئەوەی بانگەوازی هاوڕێیانی ئازیز بکەم لە بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری و حزب و کادر و ئەندامانی ئەم بزووتنەوەیە لە ئێران کە ئەو مشتومڕە فکری و سیاسییەی بەهۆی سیاسەتی بەشداری ئەم دوو حزبەوە لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی عێراقدا هاتۆتە ئاراوە، مشتومڕێکی سیاسی گرنگە و لێکەوتەی دەبێت لەسەر ڕێڕەوی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی لە عێراقدا.

ئەمە لە (ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق) سیاسەتی بایکۆتمان گرتەبەر و ئەوەی پێویست بوو ئەنجاممان دا بۆ ڕوونکردنەوەی ئەو هەڵوێستە نەیارەمان بەرمبەر بەشداریکردن. هاوڕێیان، هەڵوێستەکانی ئەوە تەنها لە یادەوەری مێژووی خەباتی پرۆلیتاری و کۆمۆنیستی لە عێراقدا تۆمار ناکرێت، بەڵکو لە ساتە وەختی ئێستا و داهاتووی ئەم ململانێیەشدا تۆمار دەکرێت.

ئاشکرایە کە حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری ئێران – حیکمەتیست – خەتی ڕەسمی، لەگەڵ هەردوو ئەم حزبە لە عێراق و کوردستان سیاسەتی بەشداریکردنیان لە پەرلەمان گرتەبەر، هەروەها لایەن و کەسانێکیش لە بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری لە ئێراندا بەرگرییان لەم سیاسەتەیان کردووە. بە پێچەوانەی ئەمانەشەوە، هاوڕێیانیکی تری ناو ئەم بزووتنەوەیە ڕەخنەیان لە سیاسەتی بەشداریکردن گرتووە، لەوانە حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری ئێران – حیکمەتیست و هاوڕێیانی تری سەربەخۆ.

بە ڕای من ئەو هەڵوێستە جیاوازانەی گیرانەبەر یارمەتیدەر بوون بۆ ڕوونبوونەوەی دیدگای سیاسی هەموو لایەنەکان، ئەمەش بەشێکە لە گەشەکردنی ململانێی سیاسی لە ناو بزووتنەوەی کۆمۆنیستی لە ناوچەکەدا کە لە دواشیکردنەوەدا سوودی دەبێت بۆی.

عەبدوڵڵا ساڵح: هەڵوێستی (ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق)

بەرامبەر ئەم هەڵبژاردنە بایکۆت و هەڵماڵینی پەردە بوو لەسەر ڕوخساری ڕاستەقینەی ئەم دەسەڵاتە و هەڵبژاردن و پەرلەمانەکەی، بەڵام کەسانێک هەن دەڵێن بایکۆتکردنی بەردەوامی پرۆسەی سیاسی تا ئێستا هیچ ئەنجامێکی نەبووە کە هاوسەنگی هێز بەسودی چینی کرێکار و زەحمەتکێشان و بەهەژارکراوان و گەنجانی بێکار و … هتد، بگۆڕێت. وەڵامی ئێوە بۆ ئەم ڕەخنەیە چییە و هەڵوێستی ئاماژەپێکراوی بایکۆتی ئێوە پشت بە چی دەبەستێت؟

موئەیەد ئەحمەد: پێموایە لەم گفتوگۆیەدا لایەنە جیاوازەکانی سیاسەتی بەشداری و بایکۆتمان ڕوونکردەوە، وەک لە پرسیارەکەشدا ئاماژەت پێداوە، هەڵوێستمان بەرامبەر هەڵبژاردنی ئەمساڵ لە بەیاننامەی (ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق)دا ڕوون کراوەتەوە. جگە لەوەش، ناوەڕۆکی بەیاننامەکە لە پلینۆمی چوارەمی کۆمیتەی ناوەندی ڕێکخراوەکە کە لە (٢٤-٢٦)ی تشرینی یەکەم/ئۆکتۆبەری ئەمساڵ (٢٠٢٥)دا بەڕێوەچوو، تاوتوێ کرا و جارێکی تر لە لایەن پلینۆمەوە پەسەند کرایەوە. کەی ڕێڕەوی بارودۆخەکە و لەوانەش ئەنجامی هەڵبژاردنەکە، دروستی سیاسەتی ئێمە پشتڕاست دەکەنەوە لە بایکۆتکردنی هەڵبژاردن.

ئەرکی سەرەکی، هەر وەک لەم گفتوگۆیەشدا جەختمان کردەتەوە لەسەری، بریتییە لە چالاکیی سیاسیی جەماوەریی پرۆلیتاری لە دەرەوەی پەرلەمان، ئەمەش چەقی قورسایی سیاسی کۆمۆنیستی پێکدەهێنێت لەم قۆناغەی مێژووی ململانێی چینایەتی لە عێراقدا. ئەنجامدانی خەباتی ڕێکخراوەیی و سیاسی و تیۆری و بەشداریی کاریگەر لەهەموو ڕووە جۆراوجۆرەکانی خەباتی ئابووری و سیاسی و فکری پرۆلیتاریدا، وە هەوڵدان بۆ یەکخستنیان لە یەک خەباتی چینایەتی کۆمۆنیستیدا بۆ ڕزگاربوون لە کۆت و زنجیری سەرمایە و سەرمایەداری و ڕژێمە سیاسییە قەومی و ئیسلامی و میلیشیاییە گەندەڵەکەی، هەموو ئەمانە تێکڕا ئەرکی زۆر گرنگ و چارەنووسسازن.

سەرەڕای هەموو بارگرانیی و سەختییەک کە دێتە ڕێی خەباتمان، بەڵام ئێمە بە هەنگاوی جێگیر و بە پێگیرییەوە لە دەی ئەم بزووتنەوە چینایەتی و کۆمەڵایەتییە فراوانەی پرۆلیتاریادا بەردەوامین، و ئاڵای مارکسیزم و ئاڵای خەباتی چینایەتی پرۆلیتاریی شۆڕشگێڕمان بە شێوەیەکی ڕێکخراو شانبەشانی ئەم بزووتنەوەیە بەرزکردووەتەوە.

بایکۆتی هەڵبژاردن و پەرلەمان کارێکی لاوەکییە لەم ڕەوتە خەباتکارانەیەدا، بەڵام لە کۆتاییدا دەبێت لە خزمەتی ئەم کارە مەزنەدا بێت کە سەرچاوەی شانازی کۆمۆنیستی و شۆڕشگێڕانە و مرۆڤدۆستانەی ڕزگاریخوازی ئێمەیە.

کۆتایی تشرینی دووەم/نۆڤەمبەری (٢٠٢٥)

———

پەراوێزەکان:

1. الحزب الشيوعي والبرلمانية: من قرارات المؤتمر الثاني للأممية الشيوعية المنعقد في يوليو (1920) بروسيا. - المناضل-ة
2. هەمان سەرچاوەی پێشوو.
3. هەمان سەرچاوەی پێشوو.
4. لينين- مرض" اليسارية" الطفولي في الشيوعية دار التقدم موسكو 1967 ص 56
5. هەمان سەرچاوە لاپەڕە 58.

ئایدیۆلۆژیا گەدەی برسی تێرناکات.. عوسمانی حاجی مارف

ئەو ڕۆژانەی ڕاپەڕینی جەماوەری لە تونس، میسر، لیبیا، سوریا و یەمەن سەریان هەڵدا، هەنگاونانی ئامادەیی بو، بۆ هەڵگیرسانی شۆڕشێک دژ بە برسیەتی، هەربۆیە ناوی لێنرا بەهاری عەرەبی، بەمەش وەستانەوەیەکی بەرفراونی جەماوەری دژ بەو ڕژێمانە هاتە مەیدان، کە دەیان ساڵ، لەسەر حسابی برسی کردن و پێشێلکردنی ئازادی، لە ژێـــر پەردەی پیرۆزکردنـــی عـــروبەوە، ســـەرمایەگوزاری و کەڵەکەی سەرمایەیان بەڕێوە بردووە. ئەم هەڵچونە جەماوەرییە نیشانیدا، خەڵکی ستەمدیدە توانای سەپاندنی ئیرادەی خۆیان هەیە و سەلماندیان پیرۆزکردنی عروبە وەڵام بە گەدەی خاڵیان ناداتەوە. لە هەمانکاتدا ئەوەش بەرچاوکەوت کە گردبونەوەی بەرفراوانی جەماوەری و شەپۆلی ناڕەزایەتی لە مەیدانی شارەکان و شەقامەوە دەتوانێت ئاڵوگۆڕ بکات، بەڵام بەبێ ئامادەیی لە ڕێکخراوبون و ئاستێک بۆ سەرکەوتنی ئەوڕاپەڕینە، بۆ گەیشتن بەرەو دابینکردن و چەسپاندنی دەسەڵاتی خەڵک، پاشەکشەی پێدەکرێت. هەر بۆیە بەهاری عەرەبی، بوبە دۆزەخی عەرەبی، دیمان لە لیبیا و سوریا و یەمەن شەڕەی ناوخۆی نێوان هێزە میلیشیاکان، چەندین ساڵە وێنایەکی قێزەون لە بەرامبەر ئایندەی

ڕاپەڕینی جەماوەریدا نیشان ئەدات.
لە هەمانکاتدا دیمان چۆن شەپۆلی ئەو ناڕەزایەتیانە بەر بە تەشەنەکردنی گیرا، لەبەر ئەگەری فراون بونی بەرەو وڵاتە عەرەبیەکانی تر و وڵاتانی ناوچەکە، هەروەها ڕژێمەکانی دیکە وەک ئێران و هەندێک دەوڵەتی عەرەبی توانیان لە ڕێگەی ڕێوشوێنی توندی ئەمنی یان لە ڕێگەی گوتارێکی ئایدیۆلۆژیەوە، مانەوەی ڕژێمەکانیان بە پاراستنی ناسنامە، ئایین، یان قەومی گرێدا، توانیان شەپۆلەکانی ناڕەزایەتی کۆنترۆڵ بکەن. هەر بۆیە لەو سەردەمەدا ئەم ڕژێمانە توانیان زریانەکە تێپەڕێنن. سەرەڕای توڕەیی و ناڕەزایەتی جەماوەری خەڵک ئەو ڕژێمانە توانیان بەردەوامی بە دەسەڵاتیان بدەنەوە. هەڵبەتە ئەم دواخستنە لە هەڵچونی ناڕەزایەتی لەو وڵاتانە هۆکارەکەی ئەوە بو کە ناڕەزایەتیەکانی تونس و میسر، نەیانتوانی چارەسەری ڕەگ و ڕیشەی ئەو قەیرانە ئابوری و سیاسی و کۆمەڵایەتیانە بکات، کە لە پلەی یەکەمدا ناڕەزایەتیەکانی لێکەوتەوە، لە هەمان کاتدا دۆخی لیبیا و سوریا و یەمەن وێنایەکی تەڵخ و بە ئاسەیی دابەدەستەوە.
لە ماوەی دوو دەیەی ڕابردوودا ژمارەیەکی زۆر لە ڕژێمەکانی ناوچەکە و جیهان ڕووبەڕووی شەپۆلی بەرفراوانی ناڕەزایەتی بوونەوە، هەندێکیان لە چوارچێوەی ئەوەی بە بەهاری عەرەبی ناوزەد کران و هەندێکی دیکەیان لە قەیرانە ناوخۆییە کەڵەکەبوەکانەوە سەرچاوەیان گرت، زۆرێک لەو ڕژێمانە لە ڕێگەی هەڕەشە و سەرکوتی ڕاستەوخۆ و بانگەشەی ئایدیۆلۆژی و ئایینی و ناسیۆنالیستی، ڕەخساندنی گەندەڵکاری لە پەیوەندییە سیاسی و کۆمەڵایەتیەکاندا، یان هەڵگیرسانی شەڕی ناوخۆ و سود وەرگرتن لە ململانێی زلهێزەکان، بەجۆرێک دەستیان بەسەر شەقامەکاندا توندکردەوە و دەرگایان بەڕووی هەر هەوڵێکی گۆڕانکاری ڕیشەیی داخست. بەڵام ئەم کۆنترۆڵە ڕەگی قەیرانەکانی ئەو وڵاتانەی وەڵام نەدایەوە، تەنها دوایخست. ئەمڕۆ فاکتەرێکی نوێ و مەترسیدارتر سەریهەڵداوە، ئەویش داڕمانی ئابوورییە، کە ناتوانرێت نە بەهێز سەرکوت بکرێت و نە بەکاریگەری دروشمەکان بەدەنگ بکرێت.
گەیشتنی قەیرانی ئابوری بە ئابوورییەکی داڕماو، بە فیشەک و پڕوپاگەندە ناتوانێت ڕێگایەک بۆ رزگاربونی دەسەڵاتی سیاسی و سەرمایەداران بەدەست بهێنێت، کاتێک قەڵشتی نێوان دەوڵەمەند و هەژار، کرێکار و سەرمایەدار فراوانتر دەبێت، کاتێک دراو دەڕوخێت و بێکاری بەرز دەبێتەوە، ئاستی بژێوی دادەبەزێت و برسیەتی فروان دەکات، مانای شکستهێنانی حکومەتەکانە لە پێشکەشکردنی خزمەتگوزارییە سەرەتاییەکان و دابینکردنی پێداویستیەکانی ژیانی

خەڵک، ئیتر شەقامەکان کۆنترۆڵ ناکرێن، برسێتی بێدەنگ ناکرێ و گەدەی بەتاڵیش بە ئایدۆلۆژیا فریو نادرێت.
ئەوەی ئەمڕۆ لەئێران دەبینرێت، نموونەیەکی بەرجەستەیە کە ناڕەزایەتی جەماوەری هاوشانی بازرگانان لە بازاڕی گەورەی تاراندا دەستیپێکرد، ناڕەزایەتییەک بەداڕمانی دراو و گرانی تێچووی بژێوی ژیان، بە خێرایی بڵاوبۆتەوە بۆ شارەکانی دیکە. ماوەی چەند ڕۆژێکە ناڕەزایەتییەکان بەردەوامیان هەیە و پێشبینی ئەگەری فراوانتری بۆ دەکرێت، ئەم شەپۆلە گەورەترین شەپۆلە لە دوای ناڕەزایەتییەکانی مەهسا ئەمینی ساڵی 2022، بەڵام ئەمجارەیان بەهۆی داڕمانی ئابوری هەمەلایەنەوەیە، نەک ئەنجامی هیچ ڕوداو و پرسێکی دیاریکراوی کۆمەڵایەتی و سیاسی.
داڕمانی ئابوری نەک هەر سەقامگیری دارایی بەڵکو پەیکەری کۆمەڵایەتی و سیاسیش دەخاتە مەترسییەوە، کاتێک پێداویستی مرۆڤەکان بەردەست نییە و برسی دەبن، بۆچونە پیرۆزەکان دەڕووخێن و ئایدۆلۆژیا هێزی قایلکەری خۆی لەدەست دەدات. چینی ناوەڕاست کە سەردەمانێک قەڵغانی سەلامەتی بون بۆ سەرمایە و دەسەڵات، کاتێک ئەو قەیرانە توانای گوزەرانی بێ ئاسۆ دەکات، دەبنە سووتەمەنی بۆ ناڕەزایەتییەکان.
کرێکاران و زەحمەتکێشان و بێکاران، کاتێک بە یارمەتی و بەرنامە کۆمەڵایەتییەکان لە ژێر کۆنتڕۆڵدا ڕادەگیرێن، بەڵام لەدەورانێکدا کە ئەم یارمەتیانە، لە بەرامبەر هەڵاوساندا بەهای خۆیان لەدەست دەدەن، ناچار دێنە سەر شەقامەکان. لەم خاڵەدا ڕژیم ڕووبەڕووی دوڕیانێک دەبێتەوە کە ناتوانێت بەسەرکوت چارەسەری بکات، یان دەبێت ئابوری چاک بکات، یان ڕوبەڕوی داڕمانی سیاسی و کۆمەڵایەتی دەبێتەوە.
ئەگەر ئەم قەیرانە ئابورییەی ئێران بەردەوام خراپتر بێت، شاهیدی شەپۆلی بەرفراوانی ناڕەزایەتی لە تەواوی شارەکانی ئێراندا دەبین، ئەم شەپۆلانە لە چاو شەپۆلەکانی پێش خۆیان توندوتیژتر دەردەکەون، چونکە لە نەبونی پێداویستییەکانی گوزەرانی زۆرینەی دانیشتوانی ئێرانەوە سەری هەڵداوە، ئەم قەیرانە بەتەواوی بەسەر زۆرینەی دانیشتواندا شکاوەتەوە، برسێتی گفتوگۆ و دانوستانی نییە و داڕمانی ئابوریش ناکرێت دوابخرێت. کۆماری ئیسلامی گەر پێیوایە کۆنترۆڵی ئاسایش چارەسەرە، دواتر بۆیان دەردەکەوێت کە شکستی ئابوری بەهێزترە لە چەک.
ناکرێ دانیشتوانی برسی بە هێز ملکەچ بکرێن، ئەگەر کۆماری ئیسلامی بەوە بگەن کە سەقامگیری سیاسی بەبێ سەقامگیری ئابووری بەدی نایەت، دەبێت دەستبەجێ دەست بە چاکسازی جددی بکەن، بەڵام ئایا

فریا دەکەون یان مەیدانەکە بەجێ دەهێڵن بۆ ئایندەی ئەو هێزانەی جارێکی تر سواری سەری ئێرادەی خەڵک دەبنەوە و ئێران پارچە پارچە دەکەن.
لەم نێوەدا ئەوەی گرنگە، ئەرکی ئازادی خوازان و یەکسانخوازانە هەوڵ بدەن ئەم شەپۆلە بۆ بەدەستهێنان و سەرکەوتنی دەورو دەخالەتی دەسەڵاتی خەڵک یەکلایی بێتەوە، بە جیا لەهەر دەخالەتێکی دەرەکی و هەوڵی هەر لایەن و هێزێکی سیاسی کە دەیانەوێت دەسەڵاتی سەرو خەڵکی لە شێوازێکی تردا دامەزرێننەوە.

عوسمانی حاجی مارف

دومکەون.. شیعری کەنعان مدحەت

پەلوپۆ تەشەنە پێکراوەکانی زنجیرە
پێچراوەکەی وە پێم
گیرۆدەی ئەو ترسەن
کە من لەمەر سەنگ پاراستن
لە مێژە لە خۆمم
تەکاندووە و
چوون چڵک و چەوری پێستی دەست
دەڕوانمە ستەم و ئاکارە
نازیەکانی..

ئەمانە هەر هەمان ئەو سوارانەن
بە ئەسپ و حوشتر دەیاندایە سەر ت□□□ و وشکا
ئێستا بە تەکنەلۆجیای پێشکەوتوتر و
شێوە خوێنمژینی تێکەڵ
لە مەزهەبی و
میللی و
خوارزمیی..
لە دەرگایەکەوە بۆ دەرگایە
لە سەنگەرێکەوە بۆ سەنگەرێ..
بۆیە لەو سەری کەلاوە و جێ کارەوە

بە نیازی لاسایی کاوە
پێشدەکەوم
شان ئەخەمە ژێر بارەوە
دومکەون
دو

بەشێک لە فراگمێنتە شیعرییەکان.. یونس تانج

کە دەزانێ..
من چیم دیووە،
شەیتانم..
بەسەر منارەی پێغەمبەرانەوە..
بینیووە.
گەشتی گورگم..
لە مەنجەڵی مەڵەکاندا..
بەرچاو کەوتووە.
ئاوم دیووە..
لە ئاگردا..
مەلەی کردووە.
برینم دیووە،
لە دەرماندا..
زامدار بووە.
..
حەزدەکەم
زەنگ لێنەدا،
مەرگی ناو پەلەک..
باوەشی قوتابییەکانمم
بە واڵاکات.
..
دەزانم
بێهودەتر..

نیە،
لە بینینەوەی..
ستالین.
لە بەهەشت.
..
هێندە نامێنمەوە ،
هەر هێندەی دەرکردنی غە ریب□ یەك..
هەر هێندەی سەرب□ ینی ک□ ترێك.
..
ئەم جارەیان..
پەنجەرەکان دادەخەم و
گلەییی..
لە ڕەش□ با ناکەم.
..
لە دەمی خ□ یاڵێک
ترازام.
لە لێوانی دڵخۆشی□ک
کەوتمەخوار.
بەسەر تەرمی پۆلێک،
قازیلە کێویدا کەوتم..
ساچمەزەنیی چاو تەنگی..
کۆچکوژی کرد بوون.
..
هیچ ژ□ نەڕاڵێک،
بۆ باخێک هەناری گ□ نیوو..
هێز ناجوڵێنێت.
..
بەستەڵەک و
گەرمیانی..
دڵی تۆ،
تەم□ نێکی،
بە با برد.

▪ بە بیرم نیە ڕێک کەینێ ئەو فراگمێنتانە نوسراون.

شیعری: بە بەهاران باوەڕ بکە.. فەرەیدون موشیری.. وەرگێڕانی لە فارسییەوە: شەهلا نوری

بە بەهاران باوەڕ بکە

پەنجەرەکان بکەرەوە…
وا نەسیم
جەژنی لەدایکبوونی هەڵاڵان
دەگێڕێت،
بەهاریش
لەسەر هەر چڵێک،
لە کەناری هەر گەڵا یەک
مۆمێکی هەڵکردووە!
پەڕەسێلکەکان
گەڕانەوە دەچریکێنن
بۆ سەوزەڵانی،
کۆڵان پڕ بووە
لە چریکە و دیلانێ،
درەختی گێلاس
بۆ دیاریی جەژنی هەڵاڵان
گوڵی لە ئامێز گرتووە

پەنجەرەکان بکەرەوە
ئەی یار
لە بیرت دێ؟
کە تینوێتی کێوی زەوی سووتاند
گەڵاکان ژاکان،
لە ناخی خاکدا چی کرد!
لە بیرت دێ؟
لە تاریکیی شەوە درێژەکاندا
تەزووی سەرما

چی بە ڕەز کرد ؟
لە بیرت دێ؟
نیوەشەو
بە سەرو و سینەی
گوڵە سپی□کاندا،
بای تووڕە چی کرد؟
لە بیرت دێ؟

ئێستا
باوەڕ بە موعجیزەی
باران بکە،
دڵاوایی..
لە چاوی چەمەنزاردا ببینە و
میهرەبانی لە ڕووحی نەسیمدا؛
کە لەم کۆڵانە تەنگەدا
بەو دەستە بەتاڵەوە
جەژنی لەدایکبوونی هەڵاڵان
دەگێڕێت

خاک بێدار بووەوە
تۆ بۆچ بووی بە بەرد؟
تۆ بۆچ وا دڵتەنگ بوویت؟
پەنجەرەکان بکەرەوە
بە بەهاران باوەڕ بکە